

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
DEJAVNIKI PODRAZVITOSTI AFRIKE

Ljubljana, junij 2016

MARTIN FRAS

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Martin Fras, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Dejavniki podrazvitosti Afrike, pripravljene v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Tjašo Redek,

IZJAVLJAM,

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 16. 6. 2016

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 NARAVNE ZNAČILNOSTI AFRIKE	2
1.1 Ekološke značilnosti Afrike.....	2
1.2 Zgodovina Afrike	4
2 GOSPODARSTVO AFRIKE	7
2.1 Afrika v svetu	7
2.2 Primerjava izbranih afriških držav	9
2.2.1 Nigerija	11
2.2.2 Južnoafriška republika	14
2.2.3 Demokratična republika Kongo.....	16
2.3 Napovedi za prihodnost	18
3 DEJAVNIKI GOSPODARSKE PODRAZVITOSTI	19
3.1 Naravni viri.....	20
3.2 Trgovinski razlogi za podrazvitost regije	22
3.3 Človeški viri	22
3.3.1 Jezikovna diverzifikacija	23
3.3.2 <i>Beg možganov (ang. brain drain)</i>	24
3.4 Kapitalski viri	26
3.5 Dostop do morja	28
3.6 Politična korupcija.....	29
3.7 Odvisnost od tuje pomoči	31
3.8 Kolonializem	31
4 MEDNARODNA POMOČ	33
4.1 Svetovna banka.....	33
4.1.1 Naloge Svetovne banke	34
4.1.2 Partnerji za razvoj.....	34
4.1.3 Strategija.....	34
4.1.4 Prioritete za razvoj regije.....	35
4.1.5 Rezultati Svetovne banke	36
4.2 Kritika zunanje pomoči	38
5 AFRIŠKA UNIJA	39
SKLEP	40
LITERATURA IN VIRI	42
PRILOGA	

KAZALO TABEL

Tabela 1: BDP na prebivalca za svetovne regije v obdobju 1950 - 2003 v USD	8
Tabela 2: Afriške države razporejene po velikosti BDP na prebivalca v USD	10
Tabela 3: Osnovni podatki o Nigeriji.....	12
Tabela 4: Osnovni podatki o Južnoafriški republiki	14
Tabela 5: Osnovni podatki o Demokratični republiki Kongo	17
Tabela 6: Razpored držav po izvozu nafte v svetovnem merilu za leto 2007.....	20
Tabela 7: HDI za svetovne regije za leto 2013	25
Tabela 8: FDI za posamezne svetovne regije za leto 2012	28
Tabela 9: CPI za izbrane države v letu 2015.....	29

KAZALO SLIK

Slika 1: Izpostavljenost dezertifikaciji po posameznih regijah	3
Slika 2: Politična slika kolonialne razdelitve Afrike iz leta 1914	6
Slika 3: BDP na prebivalca po kupni moči v USD	7
Slika 4: Povprečni dohodek na prebivalca v Nigeriji, Južnoafriški republiki Demokratični republiki Kongo v USD	11
Slika 5: Lokacija Nigerije.....	12
Slika 6: Lokacija Južnoafriške republike	14
Slika 7: Lokacija Demokratične republike Kongo	17
Slika 8: BDP držav Nigerije in Alžirije za obdobje 2007-2013 v USD.....	21
Slika 9: Cene enega soda nafte v obdobju 1861-2011 v USD	21
Slika 10: Stopnja pismenosti za svetovne regije v letu 2015	23
Slika 11: Migracije afriških prebivalcev po svetu v letu 2010.....	24
Slika 12: Denarna nakazila in ostali denarni prilivi v Afriko v milijardah USD v obdobju 1999-2010	26

UVOD

Afrika je od nekdanj veljala za celino, ki je z naravnimi viri najbogatejša, a je kljub temu po stopnji razvoja na samem dnu svetovne lestvice. Z naglo rastjo svetovnega prebivalstva se povečuje potreba po pridobivanju naravnih virov, zato lahko pričakujemo, da se bo vloga Afrike v gospodarskem merilu skozi naslednja desetletja še povečevala. Postavlja se vprašanje, ali bodo afriške države skozi to obdobje sposobne vzpostaviti močno gospodarsko mrežo, ali pa bodo ostale na nizki stopnji razvoja, torej odvisne od pomoči mednarodnih organizacij.

Namen diplomske naloge je predstaviti dejavnike, ki so v zadnje pol stoletja afriškim državam onemogočili, da bi dosegale isto raven gospodarskega razvoja, ki ga je zabeležil preostali svet. Ključne dejavnike bom analiziral in podrobneje predstavil na primeru določenih držav.

Za raziskavo tega primera sem se odločil, ker me že dolgo zanima, kako lahko države, ki imajo tako široko paleto naravnih bogastev, ostanejo tako dolgo v nerazvitem položaju. Skozi raziskavo zgodovine afriških držav in s preučevanjem trenutnih gospodarskih razmer sem dobil boljše razumevanje v globalne tržne razmere.

Po skoraj vseh kazalnikih napredka v svetovnem merilu se afriške države uvrščajo na dno lestvice. Doktrina prostega trga, ki omogoča velike podjetniške potenciale, je skozi zadnje pol stoletja omogočila razvitim državam, da so beležile občuten gospodarski napredek, medtem ko ta afriškim državam tega ni omogočil. Naštel in analiziral bom razloge, ki so temu botrovali. Predpostavil bom, da zgolj bogati razpon zalog naravnih virov kot tudi veliki človeški kapital nista zadostna, da se razvije učinkovit tržni mehanizem, če ta hkrati ne omogoča tudi rešitve za notranje nestabilnosti, kot so npr. državljanske vojne in politična korupcija.

V prvem delu diplomske naloge bom predstavil zgodovinske in ekološke značilnosti Afrike. Ker je o sami zgodovini afriških držav znanega bolj malo, se bom osredotočil predvsem na obdobje po kolonizaciji Afrike. Pri ekološki predstavitvi bom analiziral trenutno stanje in predstavil okoljske nevarnosti, ki bodo v prihodnosti še dodatno oteževale trenutne razmere. V nadaljevanju bom predstavil gospodarsko stanje afriških držav. Izvedel bom primerjavo z državami Azije, ki so bile pred pol stoletja v podobnem položaju kot afriške, a so do danes beležile očiten napredek. V naslednjem poglavju bom predstavil ključne dejavnike, ki so afriškim državam omejevale pot k razvoju. Predstavil bom tudi, kako je zunanja intervencija vplivala na izboljšanje razmer, v čem je bila nezadostna in kje celo ovirajoča pri vzpostavitvi boljših gospodarskih in socialnih razmer. Na koncu bom predstavil Afriško unijo, ki bo v prihodnosti avtonomno poskušala

vzpostaviti boljšo gospodarsko integracijo vseh držav na afriškem kontinentu in tako prispevala k dvigu življenjskega standarda.

1 NARAVNE ZNAČILNOSTI AFRIKE

1.1 Ekološke značilnosti Afrike

Površina afriškega kontinenta meri 30 milijonov kvadratnih kilometrov, kar jo uvršča na drugo mesto po svetovni lestvici. Na severu meji na Sredozemsko morje, na zahodu se afriška obala stika z Atlantskim oceanom, medtem ko se na severovzhodu pri izlivu reke Nil stika z Arabskim polotokom, kjer meji na Rdeče morje. Na vzhodu se stika z Indijskim oceanom. Najvišja gora kontinenta je pri 5.896 metrih Kilimandžaro na severu Tanzanije. Površina jezera Viktorija znaša 69.500 kvadratnih metrov, kar ga uvršča na drugo mesto na svetovni lestvici. Leži med državami Tanzanije, Ugande in Kenije. Najdaljša reka kontinenta je Nil, ki se razteza na razdalji 6.650 kilometrov. Madagaskar, ki se nahaja na jugovzhodnem delu kontinenta, je sicer četrti največji otok na svetu, vendar pa so ostali afriški otoki relativno majhni (FAO, 2013).

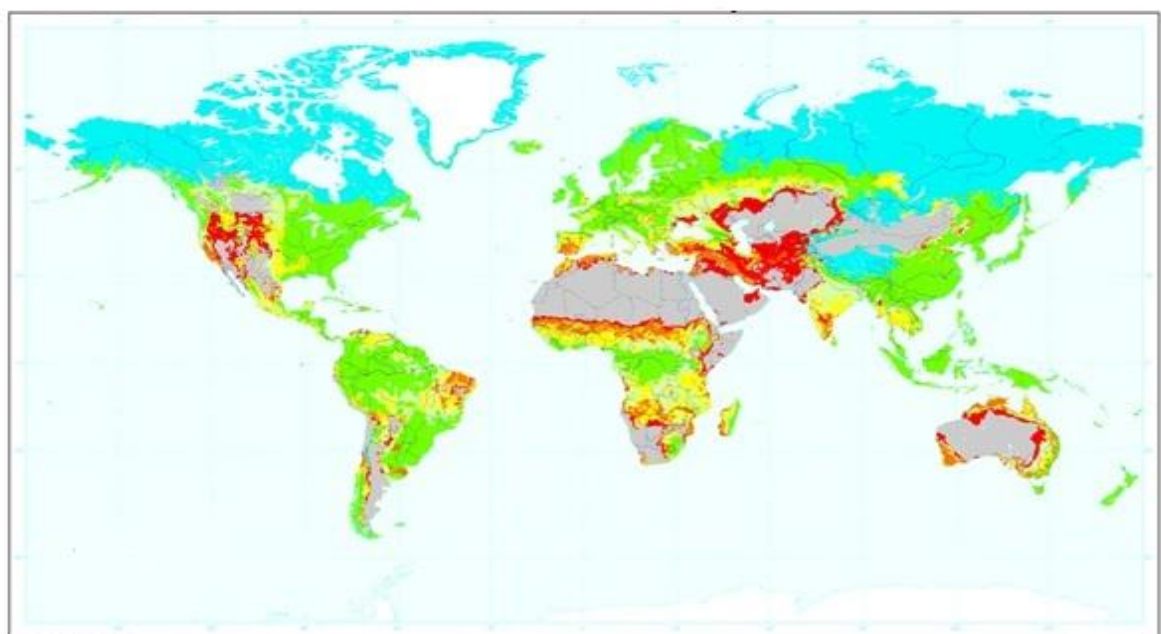
Podnebje Afrike je pretežno tropsko. Variacija povprečnih temperatur posameznih regij je komaj zaznavna, kar je posledica približno enake oddaljenosti obeh vertikalnih polov glede na ekvator. Zabeležene podnebne spremembe zadnjih nekaj desetletij so v veliki meri posledice človekovega poseganja v naravni prostor. Največji ekološki problemi regije so širjenje puščav, zmanjšan dostop do vodnih virov, nagla rast populacije in krčenje živalskega okolja. Skoraj vsi okoljski problemi Afrike so sproženi s človeškimi dejanji (tudi globalno segrevanje). Pomanjkanje pitne vode je vodilni svetovni problem, ki zajema 1,1 milijarde ljudi. Od vseh kontinentov je dostop do vode najbolj omejen ravno v Afriki. Leta 2006 je tretjina držav po svetu trpela za pomanjkanjem zadostne količine pitne vode. Na predelu Podsaharske Afrike, kjer živi približno 800 milijonov ljudi, jih je 300 milijonov (40 %) izpostavljenih visokemu pomanjkanju vode. Po drugi strani ima obalni predel Severne Afrike 92-odstotno pokritost dostopa do pitne vode. Takšno razhajanje je posledica razlik v podnebjju. Predel Podsaharske Afrike ima visoke deževne nalive, vendar so ti sezonski, sledijo pa jim dolga sušna obdobja. Raziskava iz leta 2012, predstavljena na konferenci Water scarcity in Africa: Issues and Challenges, je pokazala, da bo do leta 2030 na področju Podsaharske Afrike zaradi nezadostne količine virov vode nove domove moralo poiskati do 700 milijonov prebivalcev (FAO, 2013).

Kako ustaviti krčenje gozdnih površin je ključni okoljski izziv regije, ki je načel tudi ekvatorski zimzeleni predel. Les se večinoma porablja v agrikulturi, za gradnjo naselij in kot vir energije. Dezertifikacijska stopnja Afrike je dvakrat večja od povprečne svetovne vrednosti. 90 % afriških gospodinjstev porablja les za ogrevanje. Poročilo FAO navaja, da je človeško krčenje gozdov v zadnjih desetletjih uničilo skoraj 90 % celotnih gozdnih

površin. Zahodna Afrika ima preostalih še 22,8 % gozdnih površin, medtem ko je v zadnjih 15 letih izginilo 81 % nigerijskih pragozdov. Nezakonito drvarjenje v Kamerunu predstavlja 50 % celotnega drvarjenja, medtem ko to dosega v Liberiji kar 80 %. V Demokratični republiki Kongo sta nezakonito drvarjenje in rudarstvo problema, ki sta neposredno povezana z visoko stopnjo revščine. V Etiopiji, kjer je v zadnjih 50 letih izginilo 98 % gozdnih površin, je glavni razlog za krčenje gozdnih površin hitro naraščajoče prebivalstvo, ki znatno povečuje potrebe po hrani (pašniki) in energiji. K temu prispeva tudi nizka splošna izobrazba prebivalstva in nizka državna intervencija. Krčenje gozdov na Madagaskarju je posledica požigalništva, ki se je ohranilo še iz časov kolonizacije. V zadnjih 43 letih se je gozdna pokritost Kenije skrčila iz 10 % na 1,7 %. Etiopijska oblast se je v sodelovanju z organizacijo Farm Africa lotila postopkov za ustavitev nebrzdanega krčenja gozdnih površin (FAO, 2013).

Slika 1 prikazuje izpostavljenost afriškega kontinenta dezertifikaciji v primerjavi s preostalim svetom. Iz slike 1 je razvidno, da sta osrednji del Severne Afrike (Sahara) in zahodni del Južne Afrike popolnoma izsušena. Dezertifikacija se širi proti vlažnemu ekvatorskemu predelu, ki je pokrit z deževnimi pragozdovi.

Slika 1: Izpostavljenost dezertifikaciji po posameznih regijah

Legenda:

 Nizka izpostavljenost	 Suho območje – puščava
 Srednja izpostavljenost	 Zamrznjeno območje
 Visoka izpostavljenost	 Območje brez izpostavljenosti dezertifikaciji
 Zelo visoka izpostavljenost	 Ledenik

Vir: USDA, 1998.

V predelu rek Nil in Oranje so težke vremenske razmere, kot so poplave rek, močni vetrovi in obilni deževni nalivi povzročili neplodnost zemlje. V večjem delu te regije je zemljo težko obdelovati, ker zaradi vulkanske aktivnosti vsebuje veliko kamenja. K neplodnosti obdelovanih površin prispeva tudi človeški faktor. Ker je prisotnost naravnih virov gnojenja v Afriki zelo omejena, so odvisni od umetnih gnojil, ki pa si jih večina agrikulturne stroke zaradi visokih cen ne more privoščiti. Organizacija *The United Nations* (v nadaljevanju UN) je izdala nalog GLASOD (*Global Assessment of Human Induced Soil Degradation*), preko katerega bodo preiskali razloge za nižanje fertilitnosti zemlje in ocenili njeno stanje (FAO, 2013).

Med glavne krivce za naraščajoči trend onesnaževanja zraka se šteje zastareli način pridobivanja energije in obdelave zemlje (prekomerna pašnja, požigalništvo). Medtem ko svetovni trend narekuje čiste metode pridobivanja energije (hidroelektrarne, jedrske elektrarne, sončna energija itd.), so takšne investicije za afriške države predragi. Tako so za pridobivanje energije omejeni na porabo lesa, nafte in lignita, kar znatno prispeva k povečevanju izpustov toplogrednih plinov. K onesnaževanju zraka dodatno prispeva tudi uporaba osvinčenega bencina. Hitro naraščajoča urbanizacija in industrializacija pa še dodatno prispevata k večji porabi energije. Od vseh svetovnih kontinentov je afriški prispeval najmanj finančnih sredstev za zmanjševanje toplogrednih plinov, kljub temu da je tej nevarnosti najbolj izpostavljen (FAO, 2013).

1.2 Zgodovina Afrike

Okoli leta 100.000 pred našim štetjem se je človek zaradi lovskega in nabiralnega načina prehranjevanja preseljeval iz osrčja Afrike proti severu in kasneje poselil ozemlja Evrope in Azije. Okoli leta 5.000 pred našim štetjem je bila Sahara še zelena planota, kjer je človek obdeloval zemljo in se ukvarjal s pastirstvom. Kmetijski način življenja se je kasneje razširil po preostalem svetu. Prva pisava na afriškem kontinentu je nastala v Egiptu okoli leta 3.200 pred našim štetjem. Takratni Egipčani so proizvajali orodja in orožja iz bronu. Zaradi širjenja saharske puščave sta se nekoč tesno povezana severni in osrednji del Afrike počasi ločila, kar se danes odraža predvsem v kulturnih, kot tudi v civilizacijskih razlikah. Okoli leta 600 pred našim štetjem so v Severnem predelu začeli obdelovati železo. Okoli leta 500 pred našim štetjem je obdelava železa prišla do območja, ki je danes znano kot Južnoafriška republika in tako zajela celotni kontinent (Lambert, 2013).

Leta 814 pred našim štetjem so Feničani na območju današnje Tunizije ustanovili Kartagino. V sredozemskem predelu je sledilo dolgo obdobje nadvlade Feničanov, vse do leta 202, ko so bili v bitki pri Zami poraženi proti Rimljanom. Leta 146 pred našim štetjem je Rim dokončno premagal Kartagino in jo priključil Rimskemu imperiju. Medtem se je na območju reke Nil širil Egipčanski vpliv, kar je pripeljalo do vzpona Namibijskega imperija. Nahajal se je na področju današnjega Sudana. Do leta 100 našega štetja je bilo

kraljestvo Aksum v Etiopiji vzpostavljeno kot visoko civilizirano. Trgovali so z Rimljani, Arabci in Indijci. V krščanstvo so se spreobrnili v četrtem stoletju našega štetja. Leta 30 pred našim štetjem je Egipt postal Rimska provinca. Maroko so si Rimljani priključili leta 42 našega štetja, kmalu kasneje, pa so obvladovali večino Severne Afrike. Predel južno od Sahare jim je bil odrezan zaradi širjenja puščave (Lambert, 2013).

Leta 642 našega štetja so Arabci osvojili Egipt. Med leti 698 in 700 so zasedli še Tunizijo in kmalu po tem nadzirali celotni obalni predel Severne Afrike. S tem je na območje Severne Afrike prišel Islam. Etiopija je ostala krščanska, vendar je bila odrezana od Evrope. Po letu 800 našega štetja so se na območju Severne Afrike razvila številna arabska kraljestva, ki so trgovala pretežno z zlatom in sužnji. Eno izmed prvih kraljestev v Severni Afriki je bila Gana, ki se je do devetega stoletja imenovala zlato kraljestvo. Do enajstega stoletja je bil Ife prestolnica jugozahodne Nigerije. Do šestnajstega stoletja je moč Ife močno upadla. Na severnem območju kontinenta so se okoli trinajstega stoletja vzpostavila še druga močna kraljestva, kot so Benin, Mali, Songai in Kanem-Bornu. Arabci so pluli tudi po vzhodni obali, kjer so vzpostavili kraljestvi Zanzibar in Mogadiš (Lambert, 2013).

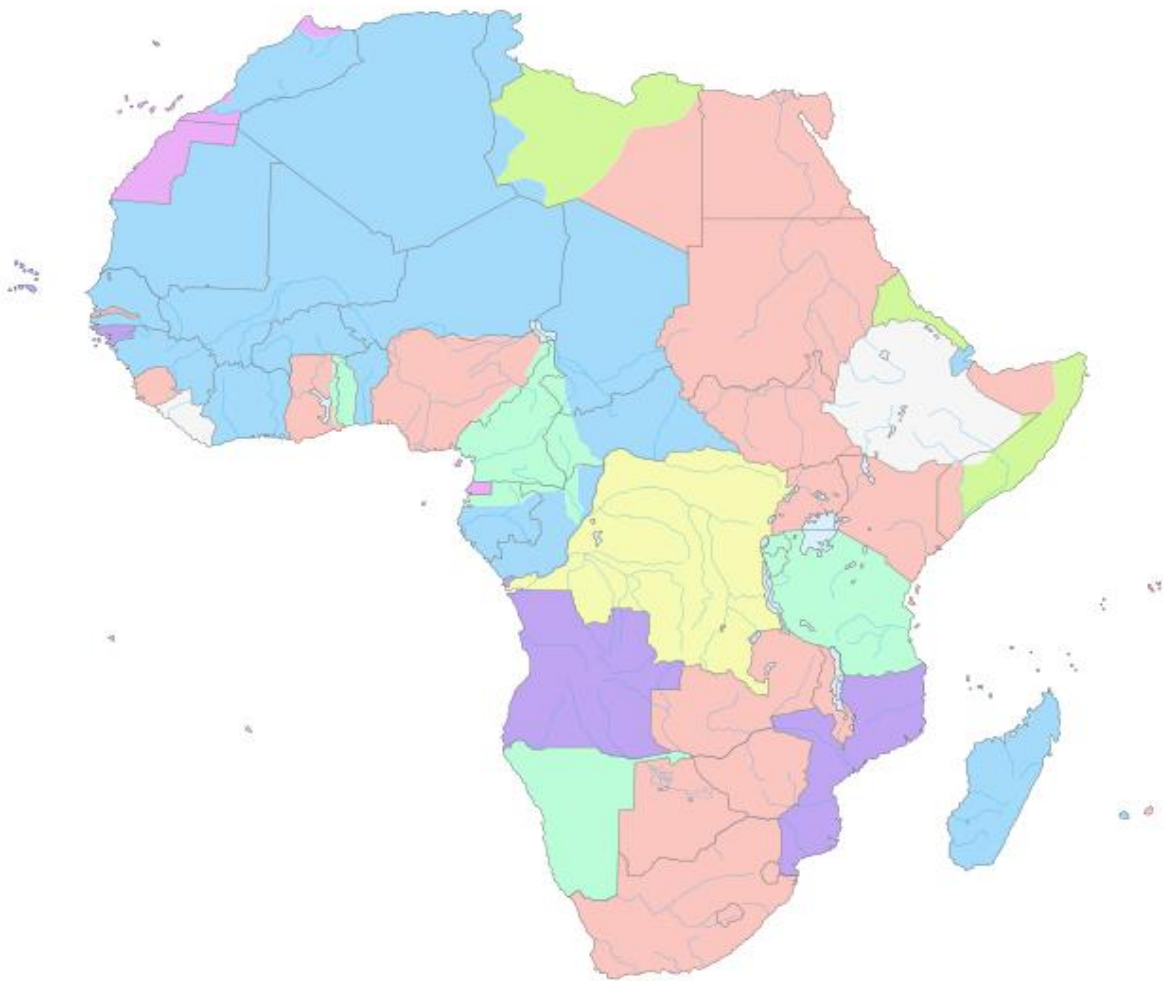
V osrednjem in južnem predelu Afrike so prav tako nastajala visoko organizirana kraljestva. Leta 1430 so bile zgrajene znamenite kamene palače na območju Zimbabveja. Okoli leta 1200 je prišlo do vzpona Etiopskega kraljestva. V tem času so Portugalci raziskovali obale Afrike in leta 1431 prišli do Azorov. Leta 1445 so pripluli do ustja reke Kongo, v letu 1488 pa so prepluli do Rta dobrega upanja, ki velja za najjužnejšo točko afriškega kontinenta (Lambert, 2013).

Šestnajsto stoletje je zaznamovala povečana trgovina s sužnji, kar je posledica novega trga, ki se je odprl na drugi strani Atlantskega oceana. V osemnajstem stoletju so britanske ladje prevažale proizvodne dobrine v Afriko, tam kupovale sužnje, jih prevažale na zahod preko Atlantika in prevažale sladkor nazaj v Veliko Britanijo. Tak način trgovanja se je imenoval *triangular trade*. Evropejci so sužnje in ostale dobrine kupovali od afriških kraljestev le v obalnih mestih. Med šestnajstim in osemnajstim stoletjem so saracenske piratske ladje v Sredozemskem morju ropale španske in portugalske galeje (Lambert, 2013).

Leta 1517 so Turki zasedli Egipt in do konca šestnajstega stoletja nadzirali večino severnega predela Afrike. V šestnajstem stoletju so Portugalci ustanovili prvo kolonijo na območju Angole in Mozambika. Leta 1652 so Nizozemci ustanovili kolonijo v Južni Afriki. Do konca devetnajstega stoletja so imeli evropski narodi kolonizirano večino afriškega kontinenta. Leta 1814 so Angleži zasedli nizozemsko kolonijo v Južni Afriki. Leta 1830 so Francozi zasedli severno Alžirijo. Leta 1884 so Nemci zasedli Namibijo, Togo in Kamerun, leta 1885 pa še Tanzanijo. Belgijci so leta 1885 zasedli območje današnje Demokratične Republike Kongo. Francozi so leta 1896 zasedli Madagaskar, leta 1912 pa še Maroko, medtem ko je istega leta Italija okupirala Libijo. Angleži so leta 1914

zasedli Egipt. Do takrat je bila celotna Afrika v rokah evropskih držav, z izjemo Liberije in Etiopije (Etiopijo so Italijani neuspešno napadli leta 1896). Angleži so zasedli še Zimbabve, Zambijo, Malavi, Ugando in Kenijo. Angola in Mozambik sta ostala pod portugalsko oblastjo. V obdobju med leti 1950 in 1960 je večina afriških držav postala neodvisna od evropskega kolonialnega vpliva. Leta 1975 sta Angola in Mozambik kot zadnji afriški državi dočakali samostojnost. Slika 2 prikazuje, kako je bil leta 1914 razdeljen afriški kontinent glede na kolonizacijo evropskih narodov (Lambert, 2013).

Slika 2: Politična slika kolonialne razdelitve Afrike iz leta 1913 (vsebuje meje držav iz leta 2014)

Legenda:

	Samostojne države		Francoska kolonija		Belgijska kolonija
	Angleška kolonija		Portugalska kolonija		Nemška kolonija
	Italijanska kolonija		Španska kolonija		

Vir: CIA, 2013.

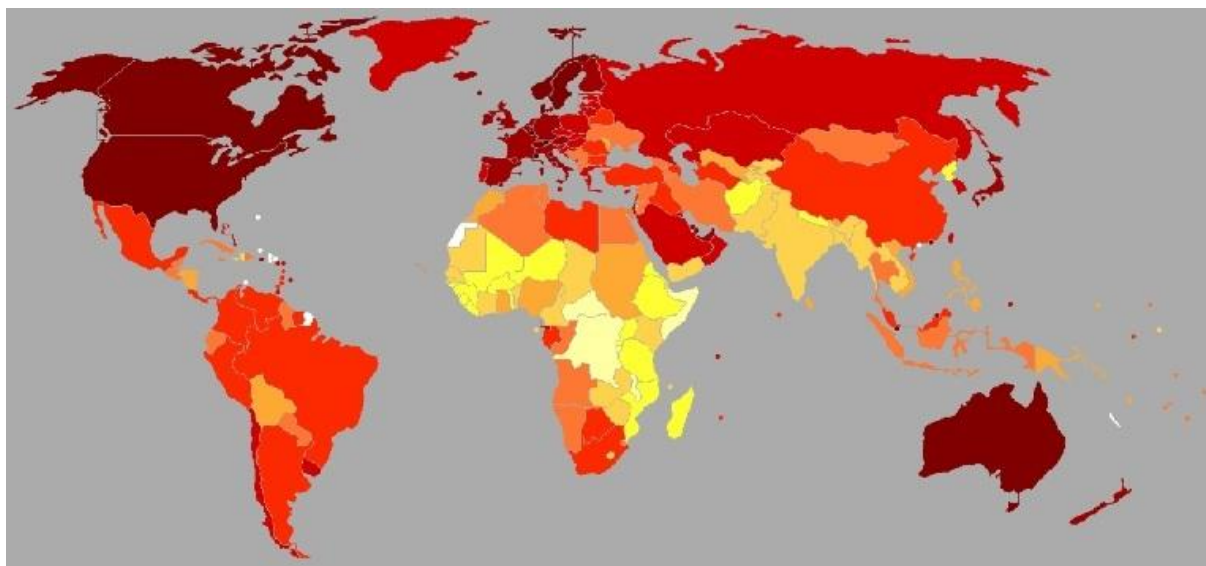
2 GOSPODARSTVO AFRIKE

2.1 Afrika v svetu

Od leta 2015 naprej živi na afriškem kontinentu približno 1,166 milijarde ljudi v 54 različnih državah. Kljub temu da se Afrika šteje za najbogatejšo celino z vidika naravnih virov, je iz gospodarskega vidika najbolj reven kontinent na svetu. Po gospodarski razvitosti se Afrika deli na relativno razviti severni del, katerega države se stikajo s Sredozemskim morjem, in na relativno nerazviti podsaharski predel. Leta 2014 je skupni nominalni bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) Podsaharskih držav znašal 1.728 milijard ameriških dolarjev (v nadaljevanju USD) na območju, kjer živi 973,4 milijona prebivalcev. BDP na prebivalca po kupni moči je znašal 1.638 USD (WB, 2015).

Slika 3 prikazuje splošno raven BDP na prebivalca po nakupni vrednosti za afriške države v primerjavi s preostalim svetom iz leta 2012. Iz slike 3 je razvidno, da so afriške države med najbolj revnimi na svetu. Edino področje, ki ima podobno, vendar precej manjšo stopnjo revščine, je južna Azija. V nadaljevanju se bom posvetil predvsem predstavitvi podsaharskega predela, medtem ko bom v nekaterih analizah predstavil Afriko kot celoto.

Slika 3: BDP na prebivalca po nakupni vrednosti v USD

Legenda:

Vir: IMF, 2012.

Napoved Svetovne banke za Podsaharsko Afriko je, da bo gospodarstvo do leta 2050 doseglo 29 bilijard USD, vendar pa se pri tem postavlja vprašanje, kakšna bo razporeditev bogastva. Če bi se trend nepravilne razporeditve premoženja nadaljeval, se revščina, kljub napovedanemu povečanemu gospodarstvu, ne bi zmanjšala. Trenutno živi 36,2 % prebivalcev afriškega kontinenta z manj kot 1 USD dohodka na dan (WB, 2014).

Tabela 1 prikazuje, da je se svetovni BDP na prebivalca po nakupni vrednosti od leta 1950 do leta 1973 skoraj podvojil. Od leta 1973 do leta 2003 pa povečal za približno 60 %. Nekdanje države Sovjetske zveze so edine, ki so v obdobju med leti 1973 in 2003 beležile padec BDP na prebivalca. Iz tabele 1 je razvidno, da sta imela azijski in afriški kontinent v letih 1950 in 1973 dokaj podoben BDP na prebivalca, pri čemer je bil afriški malenkost večji. Azija je nato do leta 2003 beležila 213 % rast, medtem ko je ta za Afriko znašala le 10 % (WB, 2013).

Tabela 1: BDP na prebivalca po nakupni moči za svetovne regije v obdobju med leti 1950 in 2003 v vrednosti USD iz leta 1990

Regije	Leto 1950	Leto 1973	Leto 2003	Leto 2013
Svet	2.113	4.091	6.516	10.564
Afrika	890	1.410	1.549	¹ /
Države nekdanje Sovjetske zveze	2.841	6.059	5.397	/
Severna Amerika	9.561	16.689	29.037	53.960
Južna Amerika	2.503	4.513	5.786	9.314
Azija (brez Japonske)	639	1.225	3.842	/
Japonska	1.921	11.434	21.218	37.630
Zahodna Evropa	4.578	11.417	19.912	² /
Vzhodna Evropa	2.111	4.988	6.476	/

Vir: Angus Maddison, Contours of the World Economy, 2007, str. 382.

V letu 1973 je lahko najti veliko podobnosti med afriškim in azijskim kontinentom. Kot že omenjeno, se je Afrika v tem obdobju osvobajala kolonialnega vpliva in nadvlade evropskih narodov. Medtem je Azija doživela naglo liberalizacijo trgov po opustitvi socialističnih režimov. Prav tako je na obeh kontinentih prevladoval ruralni način življenja. Od takrat do leta 2003 je napredek Afrike popolnoma obstal. Po drugi strani je Azija v istem obdobju pospešila urbanizacijo prebivalstva, močno investirala v infrastrukturo in promovirala razvoj napredne industrije. Danes je Azija vodilni svetovni proizvajalec v

¹ Podatki o BDP na prebivalca po kupni moči za obdobje 2013 za Podsaharsko Afriko znašajo 1.624 USD, medtem ko ta znaša v severnih afriških državah skupaj z državami na Arabskem polotoku 3.452 USD (WB, 2013).

²BDP na prebivalca po kupni moči za države Evropske unije znaša 34.277 USD (WB, 2013).

avtomobilski industriji, proizvodnji strojne opreme ter proizvodnji avdio opreme in elektronike. Visoko konkurenčnost v svetu jim pomaga ohranjati poceni delovna sila, ki je prav tako značilna za afriški kontinent (WB, 2013).

V marcu 2013 je Svetovna banka Afriko opredelila kot najrevnejšo naseljeno celino na svetu, čemur je sledila napoved, da bo do leta 2025 večina afriških držav dosegla srednji dohodkovni razred (definirano kot vsaj 1000 USD na osebo na letni ravni), če se bo nadaljeval trenutni trend gospodarske rasti. V letu 2013 je bila Afrika najhitreje razvijajoči se kontinent s stopnjo rasti 5,6 % BDP. Napoved Svetovne banke za obdobje med 2013 in 2023 je, da bo gospodarska rast nad 6 %. V tem obdobju je približno tretjina Podsaharskih držav beležila rast nad 6 %, medtem ko jih je 40 % beležilo gospodarsko rast med 4 % in 6 % (WB, 2013).

2.2 Primerjava izbranih afriških držav

Nigerija³ in Južnoafriška republika⁴ veljata za največji gospodarstvi na afriškem kontinentu. BDP Egipta je po politični krizi iz leta 2012⁵ padel na 229 milijard USD in zaseda tretje mesto. Ekvatorialna Gvineja ima pri zabeleženih 36.515 USD največji povprečni dohodek na prebivalca, a je velikokrat kritizirana zaradi kršenja človekovih pravic. Alžirija, Libija in Gabon, ki so zaradi velikega izvoza nafte na začetku enaindvajsetega stoletja veljale za najbogatejše države v regiji, so zaradi dolgoletne korupcije, politične nestabilnosti in odhoda izobraženih kadrov padle med najrevnejše države na kontinentu. Bocvano, ki je bogata z rudnimi bogastvi, je doletela podobna usoda (WB, 2013).

---

³ BDP Nigerije znaša 521,8 milijarde USD (WB, 2013).

⁴ BDP Južnoafriške republike znaša 350,6 milijarde USD (WB, 2013).

⁵ Protesti zaznamovani z vojaškimi spopadi, ki so trajali od 22. 11. 2012 do 3. 7. 2013, so se končali z odstavitvijo predsednika Mohameda Morsija (WB, 2013).

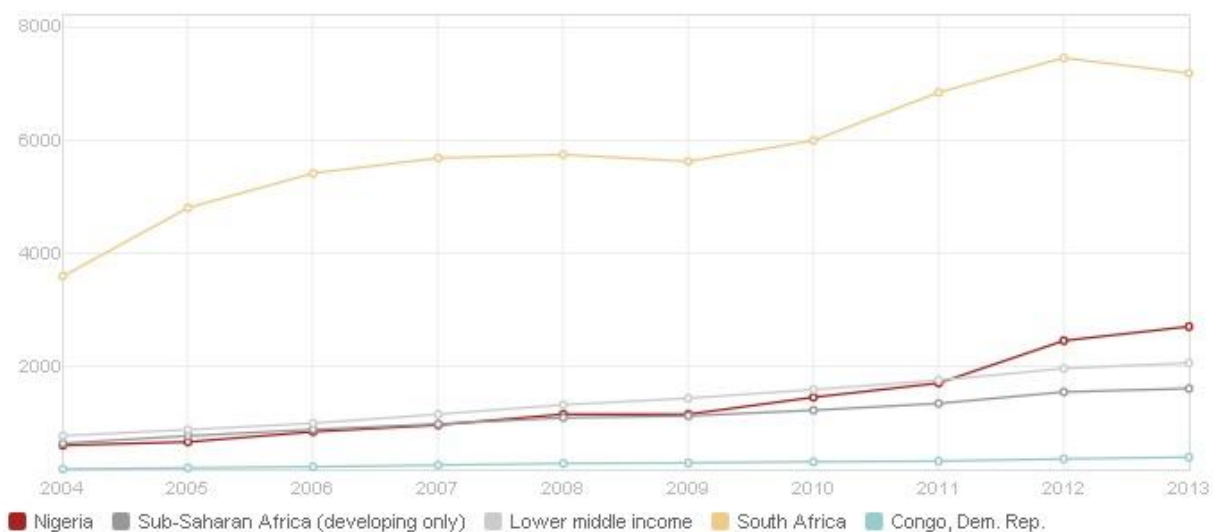
Tabela 2: Afriške države razporejene po velikosti BDP na prebivalca po kupni moči v USD

Država	BDP na prebivalca (USD)	Rast BDP (2007-2011)	Država	BDP na prebivalca (USD)	Rast BDP (2007-2011)
Ekvatorialna Gvineja	34.739	8,8	Lesoto	1.715	4,9
Sejšeli	26.385	4,2	Benin	1.628	3,9
Gabon	19.430	4,0	Zambija	1.623	6,4
Libija	15.597	3,6	Čad	1.531	2,9
Bocvana	14.753	3,0	Tanzanija	1.521	6,8
Mauritius	14.523	4,5	Uganda	1.354	7,4
Južnoafriška republika	11.035	2,7	Burkina Faso	1.310	4,9
Tunizija	9.415	3,0	Gvineja-Bissau	1.251	3,6
Alžirija	8.715	2,7	Ruanda	1.251	7,3
Réunion (Francija)	8.233	N/A	Gvineja	1.128	2,4
Namibija	6.826	3,7	Komori	1.117	1,5
Egipt	6.324	5,2	Etiopija	1.116	9,7
Svazi	6.099	2,1	Mali	1.099	4,5
Angola	5.930	9,1	Togo	1.042	3,1
Nigerija	5.863	6,8	Mozambik	982	6,9
Maroko	4.986	4,3	Madagaskar	972	2,3
Kongo	4.429	4,9	Malavi	918	6,8
Zelenortski otoki	4.123	5,8	Sierra Leone	877	5,2
Mavretanija	2.571	2,8	Centralna afriška republika	816	2,8
Kamerun	2.383	3,1	Nigerija	732	4,3
Džibuti	2.290	5,3	Burundi	608	4,3
Sudan	2.141	4,1	Eritreja	589	1,3
Gambia	2.135	6,0	Liberija	577	11,6
Sao Tome in Principe	2.058	5,7	Demokratska republika Kongo	375	5,9
Senegal	1.981	3,5	Somalija	N/A	N/A
Gana	1.884	8,3	Južni Sudan	N/A	N/A
Slonokoščena obala	1.803	1,1	Zimbabve	N/A	0,6
Kenija	1.718	4,2			

Vir: WB, 2013.

V nadaljevanju bom podrobneje predstavil Južnoafriško republiko, Nigerijo in Demokratično republiko Kongo. Vsem trem državam je skupno, da imajo bogate rezerve naravnih virov, kar ustvarja velik potencial za gospodarski napredek. Prav tako so imele podoben zgodovinski razvoj, vendar pa sta le Južnoafriška republika in Nigerija beležila občuten gospodarski napredek, medtem ko Demokratična republika Kongo velja za eno najrevnejših držav na svetu. Pojasnil bom razloge, ki so na eni strani omogočili napredek, po drugi strani pa povzročili popolno gospodarsko stagnacijo.

Slika 4: Povprečni dohodek na prebivalca v Južnoafriški republici, Nigeriji in Demokratični republici Kongo v USD

Vir: WB, 2013.

2.2.1 Nigerija

Nigerija je federalno urejena država, sestavljena iz 36 zveznih držav, na čelu katerih je prestolnica Abuja. Nahaja se v Zahodni Afriki. Na zahodu meji na Benin, na vzhodu na Čad in Kamerun, ne severu pa na Niger. Njena obala leži v Gvinejskem zalivu pri Atlantskem oceanu. Površina države meri 923.768 km², kar jo na svetovni lestvici uvršča na dvaintrideseto mesto (CIA, 2013).

Slika 5, Tabela 3: Lokacija in osnovni podatki o Nigeriji

Površina (rang v svetu)	923.768 km ² (32.)
Prebivalstvo (rang v svetu)	174.507.539 (7.)
Gostota poseljenosti	188,9 km ²
Pokritost s pitno vodo	1,4 %
BDP – nominalni	521,8 milijarde USD
BDP na prebivalca po nakupni vrednosti	5.863 USD
HDI	0,504
GINI	48,4
Izvoz nafte (sod/dan)	2.224.140
Stopnja pismenosti	61,3 %

Vir: WB, 2013; Unesco⁶, 2013.

Nigerija se je leta 1960 osamosvojila izpod angleškega kolonializma. Kratko obdobje uvajanja demokracije je preprečila državljanska vojna leta 1966. V obdobju med leti 1966 in 1998 je v Nigeriji vladal vojaški režim pod okriljem hunte. Od takrat je bila izpostavljena več državljskim vojnám, pri katerih se je oblast menjavala med vojaškimi diktaturami in demokratično izvoljenimi vladami. Leta 1971 je vstopila v organizacijo OPEC. Leta 2011 so bile predsedniške volitve, ki so bile prve mednarodno priznane kot neodvisne in transparentno izpeljane (Lambert, 2013).

Nigerija je pri prešteti 174 milijonih prebivalcev najbolj naseljena država v Afriki, medtem ko v svetu zaseda sedmo mesto. V državi prebiva več kot 500 različnih etničnih skupin, med katerimi so največje Hausa, Igbo in Yoruba. Severni del Nigerije je večinsko muslimanski, južni del je večinsko krščanski (WB, 2013).

Leta 2014 je nigerijsko gospodarstvo pri izmerjenih 521,8 milijarde USD postalo največje v Afriki, medtem ko s svetovnega vidika zaseda šestindvajseto mesto. Javni dolg iz leta 2012 se je iz 19 %, v letu 2013 znižal na 11 %. Po podatkih Svetovne banke se Nigerija uvršča v razred držav z nizkim srednjim dohodkom na prebivalca. Ruralni sektor predstavlja 30,9 % celotnega gospodarstva, industrijski sektor znaša 43 %, storitveni pa 26 %. Največ zaslug za gospodarski preboj leži v obsežnih naftnih rezervah. Leta 2013 je beležila v povprečju 2.224.140 izvoženih sodov nafte dnevno, kar jo je na svetovni lestvici uvrščalo na šesto mesto. Leta 2013 je bila z vidika količine naftnih rezerv na enajstem mestu. Izvoz nafte predstavlja 40 % celotnega gospodarstva in 80 % vseh državnih dohodkov. Zaradi 30 % povečanega prebivalstva v obdobju med leti 2000 in 2010, je

⁶ Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

nekoč prehransko samozadostna Nigerija, znana po izvozu agrikulturnih proizvodov, danes prisiljena hrano uvažati. Kljub temu da je bila gospodarska rast vztrajno visoka, pa Nigerija v svetu še vedno spada med najrevnejše države po *Human Development Index*⁷ (v nadaljevanju HDI) (WB, 2013).

Kot glavni razlog za gospodarski napredek države se šteje tesno partnerstvo, ki ga je vzpostavila z razvitim Zahodom. Tako je leta 2005 Nigerija dosegla prelomni dogovor z organizacijo *Paris Club of lending nations*, da se ji črtajo vsi bilateralni zunanji dolgovi pod pogojem, da se oškodovanim kreditodajalcem ta dolg odplača preko dobave nafte⁸. Med vsemi Podsaharskimi državami je Nigerija dosegla najobsežnejše trgovsko sodelovanje z Združenimi državami Amerike. Tja izvozi petino svoje nafte, kar predstavlja 11 % celotnega naftnega uvoza v Združene države Amerike. Nigerija je petdeseta na lestvici največjih uvoznikov iz Združenih držav Amerike, medtem ko je štirinajsta na lestvici največjih izvoznikov v Združene države Amerike. To jo uvršča na sedmo mesto na lestvici držav z največjim trgovskim presežkom z Združenimi državami Amerike. Združene države Amerike so največji zunanji investitor v Nigeriji. Leta 2012 je znašal skupni *Foreign Direct Investment* (v nadaljevanju FDI) 85,73 milijarde USD. Večino so ga prispevali izseljeni Nigerijci, usmerjen pa je bil predvsem v energetske in bančni sektor (WB, 2013).

Nigerija je za tuje investitorje zanimiva predvsem zaradi:

- največjega števila prebivalstva v Afriki, ki ustvarja veliki potrošniški trg;
- relativno mladega prebivalstva⁹;
- končanega obdobja državljanskih vojn in prestopa v demokratični sistem;
- velikih rezerv naravnih virov, kot so nafta, zemeljski plin, premog, boksit, zlato, kositer, železova ruda, apnenec, niobij, svinec in cink;
- hitro razvijajočih se sektorjev, kot so finančni, telekomunikacijski, avtomobilska industrija, tekstilna industrija in vzpostavitev infrastrukture;
- znižanja javnega dolga na 11 % v letu 2013;
- relativno uspešnega preganjanja in odpravljanja korupcije v primerjavi z ostalimi afriškimi državami (WB, 2013).

V poročilu UN, izdanem leta 2004, je bilo zapisano, da je Nigerija napredovala pri vzpostavljanju univerzalnega primarnega izobraževalnega sistema, pri organizaciji kako

---

⁷ HDI indeks za Nigerijo je v poročilu iz leta 2013 znašal 0,504, kar jo med 187 svetovnimi državami uvršča na 152. mesto (WB, 2013).

⁸ Z odplačilom dolga, ki je nastal zaradi naftne krize v osemdesetih letih dvajsetega stoletja, je Nigerija postala prva država v Afriki, ki je odpisala dolg organizaciji *Paris club of lending nations*. Skupni dolg je bil ocenjen na 30 milijard USD (WB, 2013).

⁹ V Nigeriji je starih med 0 in 14 let 42,3 % prebivalstva, med 15 in 65 let pa 54,6 % prebivalstva (WB, 2013)

ohraniti naravno okolje in pri vzpostavljanju globalnega razvojnega sodelovanja. Po drugi strani je zabeleženo, da zaostaja pri odpravi ekstremnih oblik revščine in lakote, zmanjšanju smrtnosti mater pri porodu, pri smrtnosti otrok in pri boju proti boleznim, kot so HIV/AIDS in malarija (WB, 2013).

2.2.2 Južnoafriška republika

Južnoafriška republika (v nadaljevanju tudi JAR) leži na skrajnem jugu afriškega kontinenta. Na severu meji na Namibijo, Bocvano in Zimbabve. Na vzhodu meji na Mozambik in Svaziland. V njenem osrčju se nahaja Lesoto, medtem ko se na jugu preko 2.798 km dolge obale stika z Atlantskim in Indijskim oceanom. Površina države meri 1.221.037 km², kar jo uvršča na petindvajseto mesto (CIA, 2013).

Slika 6; Tabela 4: Lokacija in osnovni podatki o Južnoafriški republiki

Površina (rang v svetu)	1.221.037 km ² (25.)
Prebivalstvo (rang v svetu)	54.002.000 (25.)
Gostota poseljenosti	42,4/km ²
Pokritost s pitno vodo	88 %
BDP – nominalni	323 milijard USD
BDP na prebivalca po nakupni vrednosti	11.914 USD
HDI	0,658
GINI	63,1
Stopnja pismenosti	88,7 %

Vir: WB, 2015; Unesco 2013.

Leta 1961 se je Južnoafriška republika preko referendumu osamosvojila in izstopila iz skupine držav *Commonwealth of Nations*. Kljub oporekanju večine prebivalcev kot tudi svetovne javnosti, se je v državi z zmago nacionalnih strank preko volitev, ki so favorizirale urbane predele države, obdržala tradicija segregacijskega apartheida. Sledilo je obdobje protestov, uporov in povečane represije. Države razvitega sveta so apartheid obsodile in začele izvajati trgovinske sankcije proti Južnoafriški republiki. Leta 1990 je oblast začela popuščati zunanjim in notranjim pritiskom in odpravila prepoved delovanja osvobodilnih organizacij in strank. Leta 1994 so bile izvedene prve univerzalne volitve, na katerih je zmagala stranka Afriški nacionalni kongres¹⁰, ki je bila vodilna stranka tudi še v letu 2014. Leta 1994 se je Južnoafriška republika ponovno pridružila skupini držav

¹⁰ African National Congress.

Commonwealth of Nations. Leta 2011 se je priključila skupini držav BRICS¹¹ (Tim Lambert, 2013).

Južnoafriška republika je pri 54 milijonih prebivalcev petindvajseta najbolj poseljena država na svetu. Večino prebivalstva je črnega porekla (80 %). Južnoafriško republiko kljub vidnemu napredku v primerjavi s preostalimi afriškimi državami pesti visoka stopnja revščine in brezposelnosti, neenakomerna razporeditev premoženja ter visoka stopnja kriminala. V revščini živi 62 % temnopoltih prebivalcev, 29 % raso mešanih, 11 % azijskega porekla in 4 % bele populacije, pri čemer četrtina vseh prebivalcev živi z manj kot 1,25 USD na dan. Leta 2013 je bila stopnja brezposelnosti zabeležena pri 25 %, a je veliko takih, ki dela ne iščejo več, kar naj bi brezposelnost postavilo na 35 % (Goldman Sachs, 2013). Pri 63,1 izmerjenemu GINI indeksu za razporeditev premoženja se uvršča med 10 najnižje rangiranih držav na svetu (WB, 2013).

V sredini dvajsetega stoletja je država naredila preskok iz razmer, ko je prevladovalo večinsko ruralno in industrijsko urejeno gospodarstvo, v stanje, kjer prevladuje storitveni sektor, ki danes predstavlja 65 % celotnega BDP. Gospodarstvo Južnoafriške republike je zelo diverzificirano. Poglavitne dejavnosti so rudarstvo, kmetijstvo z ribolovom, avtomobilska industrija, živilska industrija ter proizvodnja oblek in tekstila. Država ima v primerjavi z ostalimi afriškimi državami dobro razvite telekomunacijske povezave, dobavo električne energije, finančne in poslovne storitve, nepremičninski trg in turizem. Izvoz rudnin predstavlja 60 % dohodka celotnega državnega izvoza. Leta 2010 je proizvedla in izvozila 163 ton platine, kar predstavlja 77 % celotne svetovne vrednosti. Proizvodnja zlata je bila leta 2005 ocenjena na 3,8 milijarde USD, kar predstavlja 15 % celotne svetovne vrednosti. Po ocenah ima Južnoafriška republika približno 50 % celotnih svetovnih rezerv zlata. Po količini izkopanega premoga je na tretjem mestu (255 milijonov ton letno), od česar ga približno tri četrtine porabijo za domače potrebe (WB, 2013).

Južnoafriška republika je ena redkih afriških držav, ki v dvajsetem stoletju ni doživela državnega udara, ki bi mu nato sledila državljanska vojna. To je ključni razlog, da se je njeno gospodarstvo, za razliko od preostalih afriških držav, lahko razvijalo vzporedno s svetovnim trendom. Poleg tega je bila privlačna za tuji kapital zaradi ugodne geografske lege, relativno dobro razvite infrastrukture in obilnih rezerv rudninskih virov.

Leta 1993 je bil sklenjen bilateralni dogovor med Južnoafriško republiko in ZDA, da *Overseas Private Investment Corporation* (v nadaljevanju OPIC) omogoča investitorjem iz ZDA zavarovanje pred političnim tveganjem in vsebuje sklad za posojila, ki so namenjena zasebnim investicijam na območju JAR. Julija 1996 je bilo v sklad namenjenih 120 milijonov USD. Kasneje je OPIC v sklad dodal 350 milijonov USD, namenjenih za posojila za investicije v razvoj infrastrukture na območju Podsaharske Afrike. *Trade and*

---

¹¹ BRICS – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska, Južna Amerika

Development Agency je sodelovala pri raziskavah za tržne priložnosti za investitorje iz ZDA (WB, 2013).

Med zunanjimi investitorji v JAR najbolj izstopajo Anglija (45 %), Nizozemska (18,6 %) in ZDA (7,2 %). V finančni in poslovni sektor se namenja 36 % vseh FDI sredstev, v rudarstvo 30,9 %, v proizvodno industrijo 17,9 %, v transport in komunikacijo 9,4 %, medtem ko je v razvoj turizma namenjenih 5,3 % FDI. Leta 2008 je FDI predstavljal 3 % celotne BDP vrednosti (WB, 2013).

JAR je dolgo veljala za največje gospodarstvo Afrike, vendar pa jo je v zadnjih letih Nigerija prehitela. Razlogov za to je več, najbolj poglobitni pa so naslednji:

- **Visoka stopnja kriminala:** Vzroki za visoko stopnjo kriminala so v naraščajoči revščini, visoki brezposelnosti in vedno večjem številu imigrantov iz sosednjih držav, kjer potekajo državljanske vojne. Visoka stopnja kriminala je tudi poglobitni razlog za pojav *Brain drain*, ki je popolnoma načel zdravstveni sektor.
- **Epidemija AIDS/HIV:** Poročilo UNAIDS iz leta 2011 navaja, da je na področju Južnoafriške republike 5,6 milijona ljudi HIV pozitivnih, kar jo uvršča na prvo mesto po svetovni lestvici. Od tega jih je od temnopoltih prebivalcev okuženih 13,6 %, medtem ko je belih prebivalcev okuženih samo 0,3 %. Tako visoka stopnja epidemije, za katero zdravljenje na leto stane približno 10.000 USD po osebi, dodatno dvigne potencialne kadrovske stroške za zdravstvo in socialo, kar odvrne možne tuje investitorje (WB, 2013).
- **Svetovna gospodarska kriza iz leta 2008:** Kot preostali razviti svet, je tudi Južnoafriška republika zaradi svetovne gospodarske krize iz leta 2008 beležila nagel padeč gospodarstva. Ostale afriške države ta kriza ni toliko prizadela, ker je njihovo gospodarstvo vezano predvsem na izvoz, medtem ko ima Južnoafriška republika visoko razvit storitveni sektor.

2.2.3 Demokratična republika Kongo

Demokratična republika Kongo se nahaja v centralni Afriki. Na severu meji na Republiko Kongo, Centralno Afriško republiko in Južni Sudan. Na vzhodu se stika z Ugando, Ruando, Burundi in Tanzanijo. Na jugu meji na Zambijo in Angolo. Demokratična republika Kongo je pri površini 2.345.409 km² druga največja država na afriškem kontinentu in enajsta največja na svetovni lestvici (CIA, 2013).

Slika 7, Tabela 5: Lokacija in osnovni podatki o Demokratični republiki Kongo

Površina (rang v svetu)	2.345.409 km ² (11.)
Prebivalstvo (rang v svetu)	67,51 milijona (19.)
Gostota poseljenosti	33.01/km ² (182.)
Pokritost s pitno vodo	29 %
BDP – nominalni	30,12 milijarde USD
BDP na prebivalca po nakupni vrednosti	694 USD
HDI	0,338
GINI	44.4
Stopnja pismenosti	66,8 %

Vir: WB, 2014; Unesco 2013.

Leta 1960, ko se je Demokratična republika Kongo osamosvojila izpod kolonializma, je bila druga najbolj industrializirana država v Afriki (tako za Južnoafriško republiko). Zanj je bil značilen dobro razvit rudarski sektor in dokaj produktivno kmetijstvo. V obdobju med leti 1965 in 1997 je državi vladal Mobutu Sese Seko. To obdobje je zaznamoval neprekinjen trend korupcije, vojn in politične nestabilnosti, ki se je ohranil do danes. Leta 1996 se je v Kongu začela prva vojna, ko sta Ruanda in Uganda skupaj z uporniki Tutsi pod pretvezo osvoboditve izpod diktature Mobutuja, okupirali območja, ki so bogate z naravnimi viri. Leta 1997 Je Mobutu zapustil državo. Druga vojna se je začela leta 1998, ko sta državo skupaj z uporniki Tutsi spet okupirali Ruanda in Uganda. Tokrat so na strani Demokratične republike Kongo v vojno vstopile Angola, Zimbabve in Namibija. Obe vojni sta do danes močno načeli gospodarstvo regije, povečali zunanji dolg in povzročili smrt več kot 5 milijonov prebivalcev. Leta 2006 so potekale predsedniške volitve, na katerih je zmagal Joseph Kapila. Leta 2012 je prišlo do državnega udara, ko je v državo ponovno vstopila ruandska vojska. Ruanda je bila s strani mednarodne javnosti večkrat obtožena, da oborožuje uporniške skupine ter jih promovira z namenom, da lahko kontrolira območja, ki so bogata z naravnimi viri. Leta 2013 je UN sprejel odlok za vojaško intervencijo z namenom, da razoroži uporniške skupine (WB, 2013).

Leta 2011 je BDP po nakupni vrednosti na prebivalca Demokratične republike Kongo znašal 375 USD. Ta podatek jo uvršča na čisto dno lestvice tako svetovnih kot tudi afriških držav. Rudni potenciali so ocenjeni na skupno vrednost 24 bilijard USD. Kmetijstvo je glavno gonilo gospodarstva, ki je v letu 1997 predstavljalo 57,9 % BDP, zaposlovalo pa 66 % celotne delovne sile. Leta 2013 je bilo v državi v kmetijskem sektorju zaposlenih 44,2 %, v industriji 22,6 %, v storitvenem sektorju pa 33,2 % prebivalcev. Regija ima dolgo zgodovino plenilskega rudarjenja, ki se je začelo z izbruhom vojn in doseglo vrhunec v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Rudarstvo v regiji, ki je izjemno bogata z

minerali, je sicer razširjeno, vendar pa zaradi izrednih vojnih razmer poteka mimo državnega nadzora, zato je neobdavčeno in ni všteto v BDP države. Leta 2006 je *Transparency International* uvrstil Demokratično republiko Kongo na lestvici HDI od všteti 163 držav na 156. mesto (WB, 2013).

Glavni razlogi za stagnacijo gospodarstva Demokratične republike Kongo so:

- **Plenilsko rudarjenje:** Večina predelov države, ki so bogati z naravnimi viri, so okupirani s strani uporniške vojske. V nekaterih primerih tudi s strani sosednjih držav, kot je npr. Ruanda.
- **Še vedno v državljanski vojni:** Kljub temu da so bile izpeljane demokratične volitve, se država še vedno ni rešila problema množičnih spopadov. Letno umre zaradi nasilja okoli pol milijona ljudi. Ko se bo država notranje stabilizirala, bo imela priložnost okrepiti gospodarstvo, kot jo je pred nedavnim imela Nigerija.
- **Prekomerna revščina:** Kar dve tretjini ljudi je podhranjenih. Temu sledi velika odvisnost od mednarodne pomoči, ki dodatno zavira razvoj domače proizvodnje.
- **Zelo slabo razvita infrastruktura:** Slabo organizirana infrastrukturna ureditev onemogoča zunanjim investitorjem vzpostavitev trgovinskih in industrijskih povezav. Državo pesti tudi nizka stopnja pismenosti (66,8 %) in slaba pokritost z vodo (29 %).

Po letu 2002, ko se je iz države umaknil velik delež okupacijske vojske, se je stanje začelo nekoliko izboljševati. V sodelovanju z IMF in WB je predsednik Joseph Kabila začel uvajati reforme, med katerimi najbolj izstopa uvedba posebnih ekonomskih con, ki preko lažjega dostopa do FDI spodbujajo obnovo nekoč močne industrije v regiji. Prva planirana posebna ekonomska cona je bila ruralno-industrijska, sledili sta ji še posebni ekonomski coni za rudarstvo in proizvodnjo cementa. Demokratično republiko Kongo čaka dolgo okrevanje, v katerem se mora osredotočiti predvsem na vzpostavitev infrastrukturnih povezav, bolj dostopno dobavo z energijo in omogočanje splošne izobrazbe celotnemu prebivalstvu. Mirnejše razmere se že odražajo na izmerjeni gospodarski rasti za leto 2014, ki je znašala 9 % (WB, 2013).

2.3 Napovedi za prihodnost

Trenutno stanje nakazuje, da je afriška ekonomska ekspanzija v pospešku, vendar pa tveganja za ovire še ostajajo. V letu 2013 je bila gospodarska rast v Podsaharskem predelu naraščajoča, kar je posledica povpraševanja po investicijah in naraščajoči zasebni potrošnji. Rast v regiji vztraja kljub negativnim napovedim, kot so šibkejša blagovna cena

in slabšim pogojem globalnega finančnega sistema. Med letoma 1995 in 2013 je regija beležila napredek s 4,5 % povprečno gospodarsko rastjo (WB, 2013).

FDI investicije se niso pretakale samo v geografska področja, kjer so naravna bogastva, kot so nafta, plin in rudnine, ampak tudi v področja industrije, ki ne bazirajo na porabi naravnih virov. Neto FDI pritoki so bili v letu 2013 ocenjeni na 43 milijard USD, medtem ko so v letu 2012 znašali 37 milijard USD. V veliko državah so oblasti sprožile spodbudne investicijske programe, z namenom zmanjšati vpliv problema nerazvite infrastrukture, ki predstavlja ozko grlo področij, kjer bi se lahko povečal izvozni potencial. Veliko jih je bilo financiranih preko izdajanja evro obveznic. Bruto *fixed investment* so se v letu 2013 povišale za 7,3 %. Rast inflacije se je v večini držav umirila, kar je posledica nižjih cen hrane in bolj racionalnega monetarnega upravljanja. Zasebna potrošnja se je povečala zaradi denarnih nakazil afriških emigrantov iz območja razvitih držav. Število teh se je v letu 2013 povečalo za 6,2 %. Brezposelnost in revščina kljub temu ostajata visoka v večini držav v regiji (WB, 2013).

Celotna regija je povečala javne investicije (najbolj opazno v Etiopiji, Gani, Namibiji, Nigeriji, Južni Afriki, Tanzaniji, Ugandi in Zambiji) predvsem v izboljšanje osnovne infrastrukture, kot so električne povezave, ceste in pristaniške strukture, kar je ključnega pomena za izboljšanje pogojev za vzpostavitev tržne konkurence. Razlike v gospodarski rasti med državami, ki so bogate z naravnimi viri in tistimi, ki so z naravnimi viri revne (Etiopija, Mozambija in Ruanda), so se precej zmanjšale. Južnoafriška republika je ena redkih izjem, kjer rast zaostaja za standardom, ki jo je imela pred globalno gospodarsko krizo iz leta 2008. Revščina Podsaharskih držav se je prav tako zmanjšala. Ocenjenih 58 % ljudi, ki so ob koncu dvajsetega stoletja zaslužili približno 1,25 USD na dan, se je do leta 2010 zmanjšalo za skoraj 10 odstotnih točk na ocenjeno vrednost 48,5 % (WB, 2014).

3 DEJAVNIKI GOSPODARSKE PODRAZVITOSTI

Medtem ko je svet s posvojitvijo doktrine prostega trga doživel občuten gospodarski razvoj, je Afrika kljub upoštevanju navodil mednarodnih organizacij še vedno na dnu lestvice gospodarske razvitosti. Past revščine, iz katere afriške države ne najdejo izhoda, je posledica veliko zgodovinskih dejavnikov. Dekolonizacija Afrike je povzročila nestabilno stanje, ki je nekatere afriške države pahnilo v vojno stanje, v območje kontinuirane korupcije in omogočilo pogoje za vzpostavitev diktatorskih režimov. K temu je prispevala tudi svetovna politična nestabilnost sredi dvajsetega stoletja, kar je posledica hladne vojne. Med glavne vzroke za nerazvitost se štejejo slaba infrastrukturna ureditev, državljske vojne, korupcija, posledice kolonializma, jezikovna diverzifikacija, nerazviti lastni trg, politična nestabilnost, neugodne podnebne razmere in beg možganov (ang. *brain drain*) (WB, 2013).

3.1 Naravni viri

Afrika predstavlja v svetu eno največjih rudninskih industrij in pokriva največjo proizvodnjo redkih kovin. V večini afriških držav je pridobivanje in predelovanje mineralov ključni element v gospodarstvu. Leta 2005 je v Afriki izkopavanje rudnin glede na celotno svetovno izkopavanje predstavljalo 9 % boksita, 5 % aluminija, 44 % kroma, 57 % kobalta, 5 % bakra, 21 % zlata, 4 % železa, 2 % jekla, 3 % svinca, 39 % mangana, 2 % cinka, 4 % cementa, 46 % naravnega diamanta, 2 % grafita, 31 % fosforja, 5 % premoga, 13 % nafte in 16 % urana. Afriški kontinent ima največje rezerve boksita, kobalta, diamantov, fosforja, platine, vermikulitoma in cirkonija. Tabela 6 nakazuje, da so afriške države med vodilnimi izvozniki nafte (CIA, 2008).

Tabela 6: Razpored držav po izvozu nafte v svetovnem merilu za leto 2007

Rang	Področje	Sod/dan	Leto
	Svet	85540000	2007.
1	E: Rusija	9980000	2007.
2	Ar: Savdska Arabija	9200000	2008.
4	As: Libija	4725000	2008.
10	Af: Nigerija	2352000	2011.
15	Af: Alžirija	2173000	2007.
16	Af: Angola	1910000	2008.
17	Af: Egipt	1845000	2007.
27	Af: Tunizija	664000	2007.
31	Af: Sudan	466100	2007.
33	Af: Ekv. Gvineja	368500	2007.
38	Af: D. R. Kongo	261000	2008.
39	Af: Gabon	243900	2007.
40	Af: Južna Afrika	199100	2007.
45	Af: Čad	156000	2008.
53	Af: Kamerun	87400	2008.
56	E: Francija	71400	2007.
60	Af: Slonokoščena obala	54400	2008.

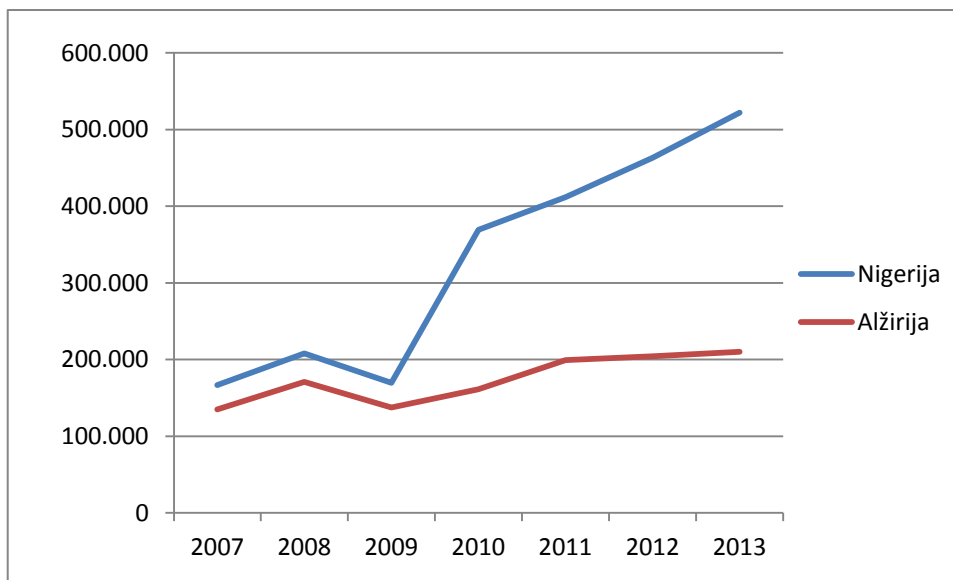
Vir: CIA, 2008.

Problem držav, katerih gospodarstvo sloni pretežno na izvozu rudnin in mineralov, je odvisnost od nihanja svetovnih cen. Iz zgornje tabele 6 je razvidno, da sta Nigerija in Alžirija med vodilnimi izvozniki nafte na afriškem kontinentu. Slika 8 prikazuje gospodarsko stanje obeh držav skozi obdobje 2007-2013. Slika 9 prikazuje nihanje cen nafte v zadnjih desetletjih. Trend nakazuje naraščanje cen, kar je skladno s teorijo izčrpanja svetovnih rezerv. Rast gospodarstva čez leta sovpada z rastjo svetovnih cen

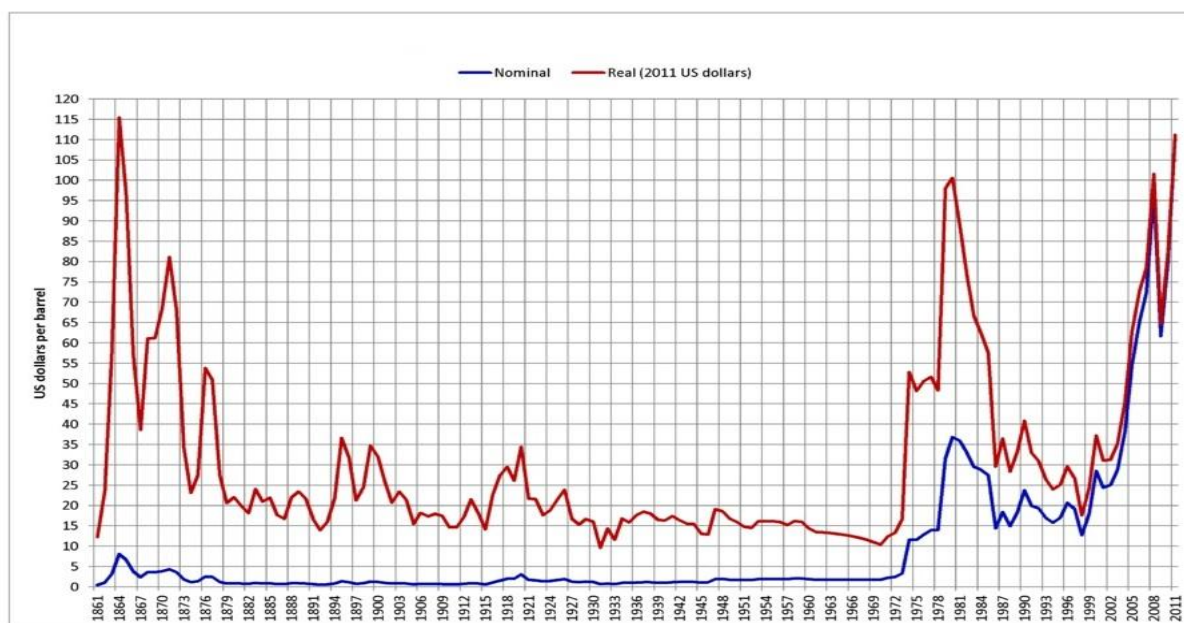
nafte. V letu 2009 se je cena enega sode nafta spustila iz 102 USD na 61 USD, kar se odraža v padcu BDP obeh držav za približno 20 % (WB, 2013).

Slika 8: BDP po nakupni vrednosti držav Nigerije in Alžirije za obdobje 2007-2013 izraženo v milijonih USD

Vir: WB, 2013.

Slika 9: Cene enega sode nafta v obdobju 1861-2011 v USD

Vir: CIA, 2012.

3.2 Trgovinski razlogi za podrazvitost regije

Odvisnostna teorija govori, da sta izobilje in prosperiteta gospodarskih velesil in njihovih zaveznikov (EU, ZDA, vzhodna Azija) pogojeni z revščino preostalega sveta. Ekonomisti, ki podpirajo to teorijo, zagovarjajo ukrep, da če hočejo nerazvite države prosperirati, morajo pretrgati trgovinske povezave z razvitim svetom in vzpostaviti lastni trg, ki je skupen ostalim nerazvitim državam (Frank A. G., 1979).

Manj radikalne teorije zagovarjajo tezo, da protekcionistične politike razvitih držav zavirajo afriško rast. Afriški kmetijski izdelki se kljub nizkim stroškom delovne sile prodajajo slabše, kot bi se morali. Temu prispevata subvencioniranje kmetijstva v razvitih gospodarstvih in uvozne tarife (Japonska, *European Union's Common Agricultural Policy*, *United States Department of Agriculture*). Kljub temu da se subvencije v kmetijstvo in carine postopoma nižajo, vseeno ostajajo na visoki ravni (WB, 2013).

Lokalni pogoji prav tako vplivajo na izvoz. V primerih, kjer afriške države preveč regulirajo agrikulturno dejavnost, lahko pride zaradi pomanjkanja konkurence do pomanjkanja razvoja, kar se odraža na manjši konkurenčnosti na globalni ravni. Raziskava v *Public Choice economics* nakazuje, da protekcionizem deluje v sodelovanju z državno intervencijo, kar lahko zaduši ekonomski napredek. Kmetijstva, ki so izpostavljena izvoznim omejitvam, se obračajo na lokalne trge, ki so nato izpostavljeni večji volatilnosti in pomanjkanju tržnih priložnosti. V negotovih tržnih razmerah kmetijstva pritisnejo na oblast, da preko intervencionizma na domačem trgu omejuje zunanjo konkurenco. Pomanjkanje konkurence povzroči manj inovacij in dolgoročno gledano slabše pridelovalne rezultate (Jane Shaw, 2004).

Kot omenjeno v poglavju gospodarstvo Afrike, se danes štejejo med najrevnejše države tiste, ki niso vlagale v zagon lastne proizvodnje, kljub izobilju naravnih bogastev. Med temi državami najbolj izstopajo Alžirija, Libija, Gabon in Bocvana. Po drugi strani, pa velja Nigerija za gospodarsko najbolj razvito, kar je posledica investiranja v razvoj avtomobilske industrije in ostalih proizvodnih panog (WB, 2013).

3.3 Človeški viri

Prebivalstvo Afrike se je iz leta 1950 do leta 2013 dvignilo iz 221 milijonov na 1,07 milijarde. Šteje se za kontinent z najmlajšim prebivalstvom, kjer je 50 % Afričanov starih 19 let ali manj. Gostota poselitve je 30,5/km². V Afriki živi 16 % celotnega svetovnega prebivalstva¹². Stopnja rodnosti je leta 2010 v povprečju znašala 5 otrok (SURS, 2014).

---

¹² V Aziji živi 60 % svetovnega prebivalstva, v Afriki 16 %, v Evropi 10 %, v Latinski Ameriki 9 %, v Severni Ameriki 5 % in 1 % v Oceaniji (SURS, 2014).

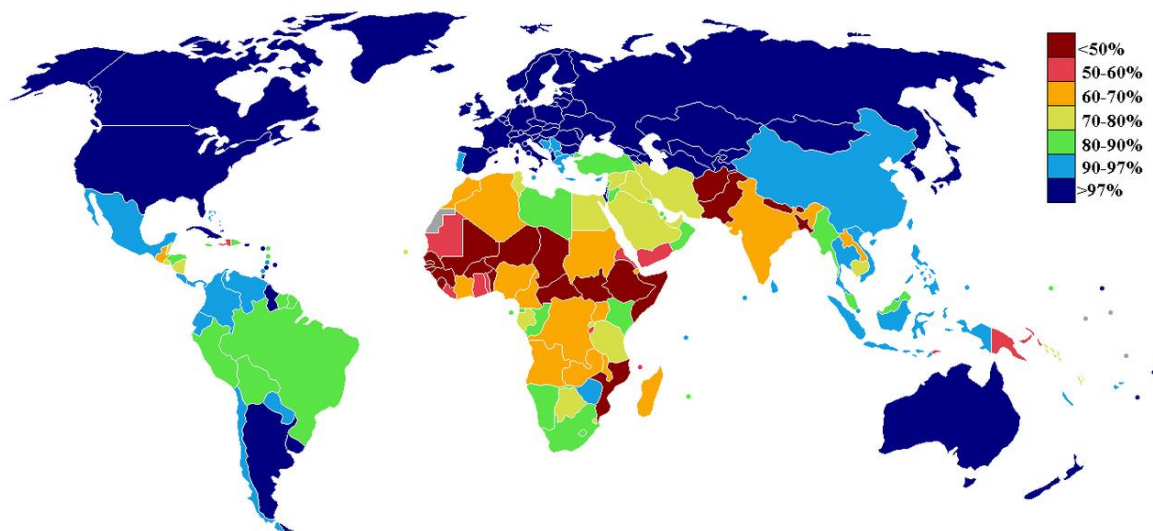
3.3.1 Jezikovna diverzifikacija

»Naključno izbrana dva človeka v Gani imata samo 8,1 % možnosti, da govorita isti materni jezik«.

Afriške države trpijo za komunikacijskimi problemi zaradi jezikovne diverzifikacije. Greenbergov diverzijski indeks kaže verjetnost, da dva naključno izbrana osebka iste države govorita isti materni jezik. Med 25 jezikovno najbolj diverzificiranimi državami na svetu jih je kar 18 na afriškem kontinentu (72 %). To vključuje 12 držav, kjer Greenbergov indeks presega 0,9, kar pomeni, da obstaja več kot 90 % verjetnost, da dva naključno izbrana prebivalca ne govorita istega jezika. Po drugi strani pa je v veliko državah uradni jezik na političnem in akademskem prostoru jezik prejšnjih kolonialnih okupatorjev (angleški, francoski in portugalski) (WB, 2013).

Iz slike 10 je razvidno, da je stopnja pismenosti držav na afriškem kontinentu med najnižjimi na svetu. V področju Podsaharske Afrike 33 milijonov otrok ne obiskuje osnovne šole, od tega je 18 milijonov deklic. Od tistih, ki osnovno šolo obiskujejo, jih ena tretjina šolanja ne zaključí. Nad starostjo 15 let je približno 40 % Afričanov nepismenih (WB, 2015).

Slika 10: Stopnja pismenosti za svetovne regije v letu 2015

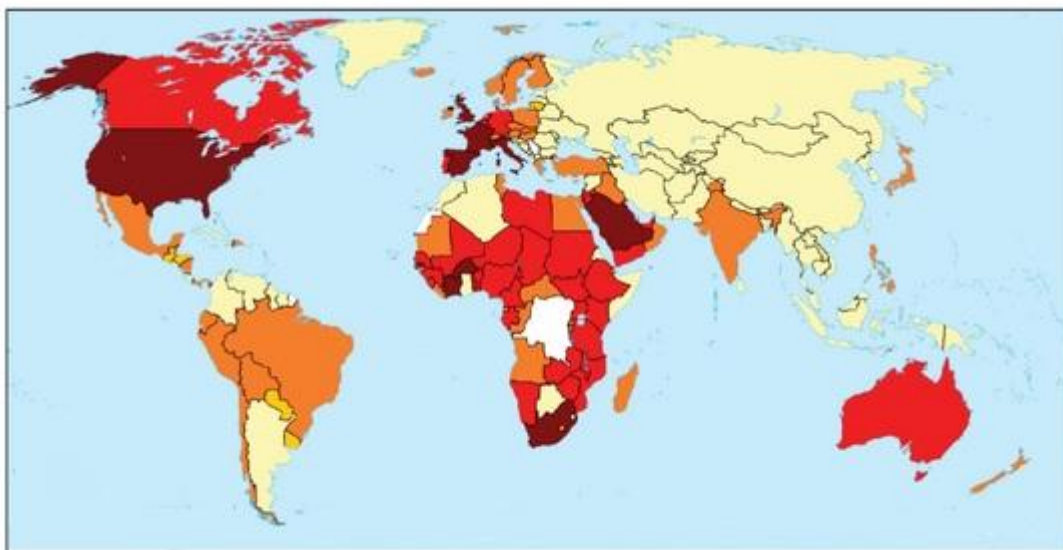

Vir: CIA, 2015

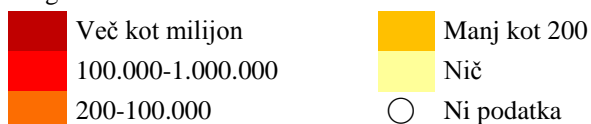
3.3.2 Beg možganov (ang. brain drain)

Beg možganov ali *brain drain* je proces, kjer se visoko kvalificirana delovna sila seli na območje boljših življenjskih razmer in višjih dohodkovnih pogojev. Iz slike 11 in priloge 1 je razvidno, da največji delež Afričanov migrira v druge države na območju afriškega kontinenta. Poleg tega so migracije najbolj pogoste v države zahodne Evrope in Severne Amerike (WB, 2011).

Slika 11: Migracije afriških prebivalcev po svetu v letu 2010

Legenda:

Vir: WB, 2011.

Države Podsaharske Afrike so izgubile znatno število visoko kvalificiranih kadrov v zadnjih desetletjih. Beg možganov je v regiji najbolj prizadel Nigerijo, Kenijo in Etiopijo. Po ugotovitvah UN *Development Programme* je v obdobju od 1980 do 1991 Etiopijo zapustilo kar 75 % vse visoko kvalificirane delovne sile. Trend, da mladi zdravniki in medicinske sestre iščejo boljše dohodkovne možnosti in boljše delovne pogoje v tujih državah, je najbolj prizadel zdravstveni sistem v Gani. Tam je trenutno zaposlenih 3.600 zdravnikov, kar v povprečju predstavlja enega zdravnika na 6.700 prebivalcev. Za primerjavo je v ZDA zaposlen en zdravnik na 430 prebivalcev. Večinoma se preseljujejo v Veliko Britanijo, ZDA, Jamajko in Kanado. Ocenjuje se, da je v obdobju od 1993 do 2000 Gano zapustilo 68 % zdravstvenih kadrov (WB, 2013).

Organizacija *South Africa's Bureau of Statistics* predvideva, da je iz Južnoafriške republike od leta 1994 do danes emigriralo med 1 in 1,6 milijona visoko izobraženih kadrov, pri čemer je za vsako emigracijo visoko izobraženega posameznika izgubilo delovno mesto 10 nizko izobraženih zaposlenih. Anketna raziskava je pokazala, da je v Južnoafriški republiki glavni razlog za *brain drain* naraščajoča stopnja kriminala (WB, 2013).

Tabela 7: Human Development Index (v nadaljevanju HDI) za svetovne regije za leto 2013

Svetovne regije	HDI (2013)
Severna Amerika	0.910
OECD	0.887
Južna Amerika in Karibski otoki	0.741
Evropa in centralna Azija	0.771
Vzhodna Azija in Pacifik	0.683
Svet	0.694
Države Arabskega otoka	0.694
Južna Azija	0.558
Podsaharska Afrika	0.475
Najmanj razvite države	0.449

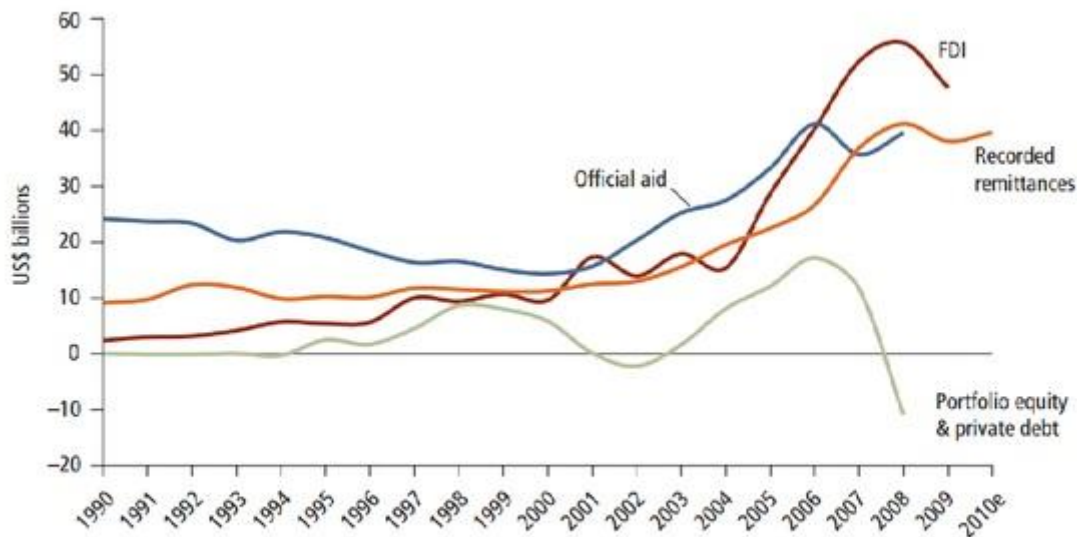
Vir: UNDP, Human Development Report 2013, str. 144-147.

HDI indeks meri kvaliteto življenja določene države ali regije glede na splošni dohodek, zdravje in izobrazbo. Iz tabele 7 je razvidno, da je Podsaharska Afrika na dnu lestvice pri indeksu 0,475 in močno zaostaja za svetovnim povprečjem, ki je ocenjen na 0,694. Za najvišjega se šteje Severnoameriški HDI indeks, ki znaša 0,910.

Africarecruit je projekt, ki sta ga lansirala NEPAD in *Commonwealth Business Council* z namenom, da se ponovno privedejo nazaj nekdanji emigranti afriškega kontinenta, ki predstavljajo visoko izobraženo delovno silo. Zadnje raziskave poročajo, da se je trend intenzivnega izseljevanja visoko kvalificirane delovne sile obrnil, kar je posledica ugodne gospodarske rasti, dobre napovedi gospodarske rasti za prihodnost in povečanje deleža srednjega sloja (WB, 2014).

Kljub temu da beg možganov velja za negativno stanje, ki dodatno poslabšuje razmere v državah v razvoju, pa je bila pri Svetovni banki objavljena študija pod naslovom *Does Migration Foster Exports*, kjer se je dokazovalo, da pri pojavu *brain drain* prihaja do dolgoročnih pozitivnih učinkov. Študija je pokazala, da poleg denarnih nakazil emigrantov nazaj v afriške države, ti vplivajo tudi na vzpostavljanje novih uvoznih trgov. Izsledki so pokazali, da vsak dodaten emigrant v razviti državi posredno vpliva na povečanje izvoza v povprečni vrednosti 2.100 USD na leto (Raviv, 2014).

Slika 12: Denarna nakazila in ostali denarni prilivi v Afriko v milijardah USD v obdobju od 1999 do 2010

e = estimated.

Vir: World Bank Global Development Finance, 2010.

3.4 Kapitalski viri

Povprečni zunanji dolg afriških držav, ki je leta 1998 znašal 60,7 %, je leta 2007 padel na 25,5 %. Letno odplačevanje zunanjega dolga je leta 2009 znašalo 3 % BDP, kar je pokrivalo približno 16 % dohodka iz izvoza. To je precej manj kot v obdobju od 1990 do 2000, ko je vladala afriška dolžniška kriza in je odplačevanje dolga pokrivalo 40 % izvoznih dohodkov. Povprečne zunanje pomoči najrevnejšim afriškim državam je leta 2007 znašalo 3,2 % BDP (IMF, 2009).

Podsaharska Afrika je imela leta 2005 v rangu regij v razvoju najnižjo stopnjo domačih prihrankov, ki je znašala 18 % celotnega BDP¹³. Domači prihranki južne Azije so predstavljali 26 % celotnega BDP, medtem ko je bila ta vrednost za pacifiške države zabeležena pri skoraj 43 % (WB, 2013).

Storitve finančnega sektorja v Afriki v letu 2011 so znašale približno 107 milijard USD, kar bo po napovedih mednarodnih finančnih institucij v prihodnosti vztrajno rastlo zaradi hitro naraščajočega srednjega sloja. Bančništvo v afriških državah je v zadnjih letih beležilo nagel razvoj predvsem zaradi uvajanja tehnoloških inovacij. (WB, 2013)

¹³ V Ugandi je bila pri 10 % stopnja domačih prihrankov najnižja.

Na kontinentu sta dve afriški valutni uniji: *West African Banuqu Centrale des Estats de l'Afrique de l'Ouest* (BCEAO)¹⁴ in *Central African Banque des Estat de l'Afrique Centrale* (BEAC)¹⁵. Skupno zajemata štirinajst afriških držav. Obe poslujeta s CFA Franki, katerih jamstvo krije francoska državna blagajna. CFA frank ima fiksirano menjalno vrednost, ki je vezana na evro (IMF, 2013).

Od leta 2012 naprej je v Afriki zabeleženih 23 borz, katerih borzno poslovanje predstavlja manj kot 1 % celotne svetovne borzne aktivnosti. Med leti 2009 in 2012 je začelo kotirati na afriških borzah 72 podjetij iz 13 afriških držav. Države, ki na borzah kotirajo največ kapitala, so:

- Južnoafriška republika (82,88 %),
- Maroko (5,18 %),
- Nigerija (5,11 %),
- Egipt (4,16 %),
- Kenija (1,33 %).

Ostale države imajo manj kot en odstotek vrednosti v borzni kotaciji (CIA, 2013).

Raziskovalci iz inštituta *Overseas Development Institute* trdijo, da ravno pomanjkanje infrastrukturne podlage predstavlja največji problem za preboj do trajne gospodarske rasti. Poročila kažejo, da so v obdobju med leti 1990 in 2005 investicije v infrastrukturo odgovorne za polovico gospodarskega napredka. Rentabilnost investicij v infrastrukturo v nerazvitih državah je veliko večja kot v razvitem delu, kjer je infrastrukturna podlaga že prisotna. Investicije v telekomunikacijo v Podsaharski Afriki so ustvarile povratne donose med 30-40 %, investicije v proizvodnjo elektrike več kot 40 %, medtem ko so se investicije v prometne povezave povrnile v 80 % investirane vrednosti (WB, 2014).

Da bi se dosegli cilji/napovedi za gospodarski napredek afriških držav za nadaljnja leta, se ocenjuje, da se morajo investicije v infrastrukturo dvigniti na vsaj 15 % BDP (93 milijard USD letno). V nekaterih državah predstavljajo največ virov financiranja državni izdatki, v drugih investicije zunanje pomoči (*Overseas Development Aid*), medtem ko pri tretjih investicije iz zasebnega sektorja. V Podsaharski Afriki javne investicije predstavljajo 9,4 milijarde USD od celotnega 24,9 milijardnega sklada, namenjenega za vzpostavitev boljšega infrastrukturnega prostora. Iz tabele 8 je razvidno, da so FDI investicije prevladujoči način financiranja v države Podsaharske Afrike (WB, 2013).

---

¹⁴ BCEAO zajema države Benin, Burkina Faso, Gvineja Bissau, Slonokoščena obala, Mali, Niger, Senegal in Togo.

¹⁵ BEAC zajema države Kamerun, Zahodna afriška republika, Čad, Republika Kongo, Ekvatorialna Gvineja in Gabon.

Tabela 8: FDI za posamezne svetovne regije za leto 2012

Svetovna regija	FDI, neto pritoki; v milijardah USD	FDI, neto pritoki v odstotkih (%)	Delniški portfelj; v milijardah USD
Vzhodna Azija in Pacifik	356.279	3,5	37.923
Evropa in Centralna Azija	64.732	3,5	8.090
Latinska Amerika in Karibi	151.708	2,8	19.615
Bližnji vzhod in Severna Afrika	22.778	1,6	-1.311
Združene države Amerike	203.790	1,3	232.063
Južna Azija	27.548	1,2	23.343
Podsaharska Afrika	36.700	2,4	9.913
Evroobmočje	172.312	1,4	333.235

Vir: WB, 2012.

Na območju Podsaharske Afrike investicije v namakalni sistem kmetijstva prihajajo v celoti s strani državnega trošenja. Investicije v transport so večinsko promovirane s strani držav, medtem ko investicije v informacijski sistem, telekomunikacije in v dobavo z vodo skoraj v celoti pokrije zasebni sektor. Skupni seštevek zunanjih investicij (mednarodna pomoč in zasebni sektor) in finančni dolivi iz držav, ki niso članice OECD, presegajo državno. Zunanje financiranje se je iz 7 milijard USD iz leta 2002 v letu 2009 dvignilo na 27 milijard USD. Med najbolj rastočimi investitorji najbolj izstopa Kitajska (WB, 2013).

3.5 Dostop do morja

Land-locked države so tiste, ki imajo zaprt dostop do odprtega morja. To državi onemogoča dostop do morskih virov, kot je ribolov, a pomembneje, jo odreže od dostopa do proste trgovine, ki predstavlja velik delež mednarodnega trgovanja in transporta. Države s prostim dostopom do odprtega morja so načeloma premožnejše in bolj naseljene kot kontinentalne. Paul Collier v knjigi *The Bottom Billion*¹⁶ trdi, da je biti *land-locked* za revne države nepremostljiva ovira za normalen ekonomski razvoj. Nasprotna stran trdi, da je *land-locked* stanje lahko dobro, ker ustvari naravno carino, ki državno gospodarstvo brani pred poceni tujimi uvozi. V nekaterih primerih je to vodilo k bolj robustno razvitemu lokalnemu sistemu pridelovanja hrane (Moseley, 2011). Seveda pa za države, ki trpijo za visoko revščino, podhranjenostjo, izpostavljenosti za številne bolezni ipd., *land-locked* stanje vsekakor ne more biti pridobitev.

Države v razvoju, ki nimajo prostega dostopa do morja, imajo v primerjavi z državami v razvoju, ki imajo prosti dostop do morja, precej večje stroške mednarodnega transporta (v Aziji razmerje sega do 3:1) (WB, 2014).

¹⁶ »If you are coastal, you serve the world; if you are landlocked, you serve your neighbours.« (Paul Collier)

Mnoge države, ki trpijo za stanjem *land-locked*, iščejo načine, da se lahko temu scenariju izognejo preko zagotovljenega dostopa do morja ali z vzpostavitvijo dogovora s sosednjimi državami, da znižajo stroške transporta pri prehodu državnih mej. Združbi *The International Congo Society*, ki je vladala Demokratični Republiki Kongo, je bil leta 1885 na konferenci v Berlinu, omogočen ozek predel zemlje, ki gre preko Angole in ji danes omogoča dostop do odprtega morja (WB, 2013).

Skoraj tretjina afriških držav nima dostopa do odprtega morja. Te so Bocvana, Burkina Faso, Burundi, Srednjeafriška republika, Čad, Etiopija, Lesoto, Malavija, Mali, Niger, Ruanda, Svazi, Uganda, Zambija in Zimbabve (CIA, 2013).

3.6 Politična korupcija

Politična korupcija je nelegitimna uporaba politične moči ali vpliva z namenom pridobiti zasebno korist. Vojno stanje in diktatorski režimi čez zadnja desetletja so v Afriki omogočili razcvet politične korupcije. Univerza *Massachusetts Amherst researchers* ocenjuje, da kapital, ki se je prelival v tuje države od leta 1970 do leta 1996, v 30 Podсахarskih državah znaša okoli 187 milijard USD, kar presega skupno vrednost zunanjega dolga. Ker so bile vlade politično nestabilne in so velikokrat zaplenile premoženje prejšnjih vlad, so predstavljale bogastvo preko oceana na zahod, kar je onemogočalo kakršnokoli nadaljnje razlašanje (Wrong, 2005).

Tabela 9 prikazuje *Corruption Perception Index* (v nadaljevanju CPI indeks) za izbrane države v letu 2015. Danska ima pri izmerjeni vrednosti 91 največji svetovni CPI indeks. Združene države Amerike, ki veljajo za največje gospodarstvo, zasedajo 16. mesto pri 76 CPI. Bocvana, ki velja za afriško državo z najvišjim indeksom, ki znaša 63, se uvršča pred Slovenijo. Večina afriških držav je na dnu CPI lestvice. Somalija je pri 8 CPI najnižje uvrščena država in zaseda 167. mesto (WB, 2015).

Tabela 9: CPI indeks za izbrane države v letu 2015

Rang	Država	CPI indeks
1	Danska	91
16	Združene države Amerike	76
28	Bocvana	63
35	Slovenija	60
61	Južnoafriška republika	44
136	Nigerija	26
146	Demokratična republika Kongo	23
167	Somalija	8

Vir: WB, 2015.

Afrika se na svetovnem merilu šteje kot kontinent z največ korupcije. Glede na objavo organizacije *Transparency International*, jih je od deset najbolj koruptivnih držav na svetu kar šest na področju Podsaharske Afrike. Študija iz leta 2002, ki jo je izvedla Afriška Unija, ocenjuje letne izgube zaradi korupcije v vrednosti 150 milijard USD¹⁷. Svetovne organizacije zato afriškim državam svetujejo, da naj razloge za večjo gospodarsko rast iščejo v nižanju korupcije in ne v iskanju mednarodne pomoči¹⁸. Akademska raziskava, ki jo je izvedla *Transparency International*, je pokazala, da se izboljšanje v korupcijskem indeksu za eno točko odraža v povišanju BDP za 4 % (WB, 2013).

Korupcija v Afriki se razprostira od visoko-politične, katere vrednosti presegajo milijone ameriških dolarjev, pa do lokalne v obliki podkupnin policistom in carinikom. Medtem ko korupcija na politični ravni povzroča največje finančne izgube, pa imajo podkupnine na lokalni ravni korozijske posledice na delovanje institucij kot tudi na zaupanje ljudi v oblast. Strokovnjaki afriškim državam svetujejo naj se pri odpravljanju korupcije osredotočajo na povečanje transparentnosti in določanjem odgovornosti na vseh političnih ravneh¹⁹ (WB, 2013).

Protikorupcijske reforme, ki jih morajo afriške države izvesti po pričakovanju donatorjev mednarodne pomoči, so:

Ustanovitev protikorupcijskih agencij: Glede na raziskavo, izpeljano leta 2005, pod pokroviteljstvom UN (*Economic Commission for Africa*), sta imeli samo dve državi v Afriki protikorupcijske organe, ki so se izkazali za učinkovite pri preganjanju korupcije (Namibija in Malavi). V večini držav protikorupcijske agencije niso bile neodvisne od izvršne oblasti. V Nigeriji, pod oblastjo Nuhu Ribaduja, je protikorupcijskim organom uspelo zasesti 5 milijard USD ukradenega premoženja in izpeljati 250 pravnomočnih obsodb (WB, 2013).

Okrepiti delovanje obstoječih protikorupcijskih institucij: Kadar ima izvršna oblast močen vpliv na državne institucije, če sta pri tem zakonodaja in sodstvo šibka oz. nejasno dodelana, to odpira vrata vsesplošni korupciji. Po mnenju Michele Wrong, ki je raziskovala primere korupcije v Demokratični republiki Kongo, bi morale afriške države reinvestirati v javne institucije, kot so policija, sodstvo in civilne storitve, ki so jih zadnja desetletja namerno izčrpavali, kar je okrepilo korupcijske ambicije. Tukaj igra pomembno vlogo neodvisnost svobodnega tiska (WB, 2013).

---

¹⁷ Celotna mednarodna pomoč Podsaharskim državam je leta 2008 znašala 22,5 milijarde USD, kar je skoraj sedemkrat manj kot ocenjene izgube zaradi korupcije (WB, 2013).

¹⁸ »If you attack corruption, it's the best way to attack poverty.« (Nuhu Ribadu – nekdanji Nigerijski predsednik protikorupcijske komisije).

¹⁹ »You want to create millions of auditors in the country«, (Daniel Kaufmann - nekdanji direktor protikorupcijskega oddelka pri WB).

Zmanjšanje odvisnosti od tuje pomoči: Ekonomistka Dambisa Moyo trdi, da bi morale vlade afriških držav popolnoma prekiniti dotok tuje mednarodne pomoči. To utemeljuje s predpostavko, da s sprejetjem mednarodne pomoči, vlade postanejo bolj servilne do mednarodnih organizacij kot pa do ljudstva, ki jih je izvolilo. Posledica tega je zanemarjanje iskanja in uresničevanja družbene koristi, namesto česar nato vlade izvajajo ukrepe, ki sledijo zasebnim interesom zunanjim donatorjem. Za primer, države, kot so Demokratična republika Kongo, Čad in Siera Leone, so na seznamu *Transparency International* med desetimi najbolj koruptivnimi državami in prejemajo milijonske donacije v obliki mednarodne pomoči. Če bi se ta finančni doliv zmanjšal, bi morale vlade sredstva poiskati preko izboljšanja fiskalnega nadzora in tako povečati fiskalne dohodke na lokalni ravni. Predsednik Ruande, Paul Kagame, je naznanil interes, da Ruanda dokončno prekine dotok mednarodne pomoči (WB, 2013).

3.7 Odvisnost od tuje pomoči

Pošiljke hrane v primeru hudega lokalnega primanjkljaja so gledano splošno nesporne. Problem nastane, ko se to spremeni v stalno prakso. Amartya Sen je pokazal, da večina podhranjenosti ne nastane zaradi pomanjkanja hrane v okolici, ampak zaradi pomanjkanja lokalnega dohodka. V primerih, ko je pomoč pri dobavi hrane stalna, za razliko od finančne pomoči, to zavira razvoj domačega pridelovanja in služi krepitvi Zahodnega agrikulturnega sektorja, kjer pridelajo prekomerne količine hrane zaradi subvencioniranja kmetijske panoge. Zgodovinsko gledano je bila pomoč pri dobavi hrane bolj pogojena s presežki pridelave v razvitih državah kot pa z dejanskimi potrebami afriških držav. Tuja pomoč je bila integralni dejavnik afriškega ekonomskega razvoja od leta 1980 (WB, 2013).

Model pomoči je večkrat kritiziran, ker domnevno izpodriva spodbude za trgovinski razvoj. Tuja pomoč tako posredno prispeva k ohranjanju revščine in podhranjenosti afriških držav. Največji kritik tuje pomoči za krepitev razvoja je ekonomistka Dambisa Moyo, ki je predstavila *Dead Aid model*, ki nakaže, kako tuja pomoč odvrne nastanek domače iniciative za nadaljnji razvoj (Moyo, 2009).

Danes se Afrika spopada s problemom, da privlači tujo pomoč tja, kjer je veliki potencial, da se ustvari dohodek zaradi domačega povpraševanja. Če bi se dotok tuje pomoči zmanjševal vzporedno s povečanjem domače proizvodnje, bi to omogočilo vztrajno gospodarsko rast in dolgoročno privedlo do neodvisnosti od tuje pomoči.

3.8 Kolonializem

Kolonizacija je prekinila interni proces samostojnega razvoja v Afriki ter pustila velik maneverski prostor za razvoj korupcije in politično nestabilnost. Pri tej temi se mnenja raziskovalcev razlikujejo. Ena stran trdi, da so imeli Evropejci pri kolonizaciji velik

pozitivni vpliv na razvoj Afrike, medtem ko druga stran trdi, da se lahko Afrika razvije samo avtonomno, in da zunanja intervencija zavira pravilni razvoj afriških držav. Vprašanje, ki se tukaj postavi, je, ali je bila Afrika na boljšem ali na slabšem po koncu kolonizacije. V večini primerov izsledki pokažejo, da je Afrika zaradi kolonizacije na slabšem, kot bi bila sicer. Kolonizacija je poškodovala afriški ponos, samospoštovanje in samozaupanje. Kot je leta 1550 opisal Leo Africanus, je bila Afrika civilizacijsko na vrhuncu pred prihodom Evropejcev. V preteklih desetletjih so afriške države odpravile kolonizacijo, danes pa se učijo kako prosperirati v globalizaciji in vzpostaviti močna in hkrati neodvisna gospodarstva (WB, 2013).

Walter Rodney je v knjigi *How Europe Underdeveloped Africa*, izdani leta 1972, zapisal, da so kolonialne politike neposredno krive za večino sodobnih afriških ekonomskih problemov. Po drugi strani postkolonialni pisatelj Frantz Fanon trdi, da so prave posledice kolonializma psihološke narave in da dominacija tuje države pusti dolgo trajajoči občutek manjvrednosti in podrejenost, ki ustvari ovire za razvoj in napredek. Vendar pa nastajajo nove generacije Afričanov, ki niso nikoli občutile vpliva kolonizacije, kar omogoča nove razvojne priložnosti. To se že odraža pri vzdrževanju visoke gospodarske rasti večine držav v regiji (African Economic Outlook, 2012).

Po osamosvojitvi od kolonializma se je na afriškem kontinentu vzpostavilo 54 držav, katerih meje so zarisane enako, kot so bile za čas kolonizacije. Prva desetletja po osamosvojitvi so Afriko zaznamovala s korupcijo, državljanskimi vojnami, diktaturami in državnimi udari. V obdobju od leta 1960 do 1980 je v Afriki prišlo do 70 državnih udarov in 13 predsedniških atentatov. Večina mejnih konfliktov se je končala z vojaškimi obračuni (WB, 2013).

Apartheid je afriška beseda, ki pomeni razdelitev. Nastal je okoli leta 1930 na območju Južnoafriške republike. Po ureditvi je spominjal na predhodno segregacijsko ureditev. V obdobju od leta 1930 do 1940 je Južnoafriška republika postala moderna industrijsko-urbana država. Apartheid je nastal kot posledica prilagoditve belega manjšinskega prebivalstva za ohranitev svoje nadvlade. Belo prebivalstvo je imelo korenine iz Nemčije, Belgije, Francije in Nizozemske. Ideološka razlaga za nastanek apartheida je bila, da je treba različne rase v Južni Afriki razlikovati za njihovo dobro, ker zaradi rasnih razlik ne morejo delovati enotno (*scientific racism*). Volitve leta 1948 so bile zrežirane tako, da so favorizirale glasove urbanih predelov, kar je vodilo v zmago nacionalno usmerjenih strank, kljub temu da je večino glasov dobila stranka *United Party*. Stranki Afriška nacionalna stranka in Afriška stranka sta se združili v Nacionalno stranko (NP) pod vodstvom Daniela Francois Malana. To je formalno utrdilo nadvlado bele manjšine in odprlo vrata intenzivnemu uvajanju zakonodaje, ki je stopnjevalo rasno segregacijo (Lambert, 2013).

Med letoma 1960 in 1983 je moralo zapustiti domove okoli 3,5 milijona nebelške populacije in se prisilno naseliti v segregacijske četrti. Nebelsko zastopstvo na političnem prostoru je bilo opuščeno leta 1970. Iste leta so tudi vsem temnopoltim odvzeli državljanstvo in vsakega določili k eni od desetih plemenskih skupnosti, ki so imele lastno samoupravo. Vlada je segregirala izobrazbo, zdravstveno oskrbo, plaže, javne storitve in s tem obsodila temnopolto prebivalstvo na inferiorne življenjske razmere. Med apartheidom je prihajalo do mnogih uporov. Ti so se s časom stopnjevali in kasneje prišli do militarizacijske stopnje, na kar je morala vlada odgovoriti z večjo mero represije in nasilja. Mednarodna skupnost je sistem obsodila, čemur je sledil trgovinski embargo. Zunanji in notranji pritiski so sčasoma postali nevzdržni, zato je predsednik Frederik Willem de Klerk leta 1990 začel pogajanja za prenehanje apartheida, kar je vodilo k večrasnim demokratičnim volitvam leta 1994, na katerih je zmagal Nelson Mandela. S tem se je končala dolga tradicija rasne represije na območju Južnoafriške republike (Lambert, 2013).

Prehod v demokratično ureditev je trajno zaznamovala razsipnost prejšnjega režima. Dolgovi, ki so nastali v času apartheida, so znašali 14 milijard USD, kar Južnoafriška republika odplačuje še danes. Približno petina celotnega državnega proračuna je namenjena odplačevanju starih dolgov iz apartheida. Zaradi večletnega odplačevanja dolga, se je sorazmerno s tem manj vlagalo v odpravljanje revščine in v izboljšanje izobrazbe, kar se danes pozna v visoki brezposelnosti, ki je izmerjena pri 35 % in visoki stopnji kriminala, ki zaznamuje Južnoafriško republiko. V letu 2014 je preostali dolg znašal manj kot desetino začetne vrednosti (WB, 2014).

Veliko civilnih gibanj je opozarjalo na nesmiselnost odplačevanje dolga, ki je nastal v času diktature, in je bil v veliki meri porabljen za ohranjanje tiranskega sistema, saj ga odplačuje narod, ki je pod tem režimom trpel. Kljub pobudam za odpravo dolga bi bilo nesmiselno odpisati preostanek, ker bi tak ukrep znižal zaupanje finančnih trgov v gospodarstvo Južnoafriške republike in povzročil znaten dvig obrestnih mer, po katerih si Južnoafriška republika izposoja denar na mednarodnih finančnih trgih (WB, 2013).

4 MEDNARODNA POMOČ

4.1 Svetovna banka

Svetovna banka (v nadaljevanju tudi WB) je bila skupaj z Mednarodnim denarnim skladom (IMF – *International Monetary Fund*) ustanovljena leta 1944 pri sporazumu *Bretton Woods*. Svetovna banka je v Afriki ključni akter pri odpravljanju vzrokov za revščino. Njeno poslanstvo je zmanjšanje stopnje revščine preko omogočanja kreditov za investicije, ki so ključni za nadaljnji razvoj. Njen cilj je ustvariti razmere, ki privabijo zasebni kapital in omogočijo mednarodno trgovino (WB, 2013).

4.1.1 Naloge Svetovne banke

Naloge Svetovne banke so (WB, 2013):

- izkoreniniti ekstremne oblike revščine in podhranjenosti,
- doseči univerzalno primarno izobrazbo,
- promovirati spolno enakovrednost,
- zmanjšati smrtnost otrok,
- izboljšanje okoliščin za materinstvo,
- boj proti HIV, malariji in drugim boleznim,
- ohranjati okoljsko vzdržnost,
- vzpostaviti globalno partnerstvo za razvoj.

4.1.2 Partnerji za razvoj

Strategija Svetovne banke v Afriki se opravlja z uvajanjem vzvodov za vzpostavitev partnerstev, uvajanjem uveljavljenega znanja in uvajanjem WB finančnih instrumentov. Svetovna banka sodeluje s ključnimi regionalnimi in pod-regionalnimi organizacijami in finančnimi institucijami, kar vključuje tudi Afriško unijo, Afriško razvojno banko (ang. African Development Bank) in NEPAD (*The New Partnership for Africa's Development*). Banka sodeluje tudi s partnerji z nacionalnega, regionalnega in globalnega nivoja, pri čemer stopi v ospredje tam, kjer lahko pripomore bolj kot partnerji in se umakne tam, kjer njena pomoč za vzpostavitev ekonomskega poslovanja ni več potrebna. Mobiliziranje partnerjev, da povečajo in pospešijo pomoč za Afriko, je ključna prioriteta in zahteva bližje sodelovanje z nekonvencionalnimi razvojnimi akterji, ki so Brazilija, Kitajska, Indija kot tudi Globalni fond, Arabski fond in zasebne fundacije (WB, 2013).

4.1.3 Strategija

Podsaharska Afrika je zelo diverzificirano področje. Sestavljeno je iz 48 držav, od tega jih je 19 v konfliktno-kritičnem stanju, 11 jih sodi v razred z zelo nizkim dohodkom, 13 jih uvrščamo med srednje dohodkovno urejene, 7 jih šteje med visoko-srednje dohodkovno urejene in ena med visoko dohodkovno urejene države. Izziv, kako doseči večji napredek, variira pri vsaki izmed držav predvsem zaradi različnih okoliščin. WB sodeluje z vsako od držav, da bi dosegla odpravo ekstremnih oblik revščine in generirala pogoje za ekonomski napredek za celotno regijo (WB, 2013).

WB se povezuje z afriškimi oblastmi, raznimi lokalnimi združenji, z zasebnim sektorjem in civilno družbo z namenom, da se ustvarjajo nova delovna mesta in boljše priložnosti za mlade družine, kar zmanjša izpostavljenost brezposelnosti in omogoči boljšo socialno varnost. Pri tem se Svetovna banka problemov loteva selektivno in se osredotoča predvsem

na rezultate, fleksibilnost, uvajanje inovacij, medtem ko povečuje uporabo programskih pristopov in maksimiranje izvršitve portfolija (WB, 2013).

4.1.4 Prioritete za razvoj regije

Energija: Zagon proizvodnih enot in vzpostavitev celotne verige dobave z energijo (proizvodnja, prenašanje, distribucija in dostop) z namenom pomagati državam in znižati stroške proizvodnje ter tako vzpostaviti učinkoviti cenovni sistem. Spodbujati vlaganje v proizvodnjo čiste energije (voda, plin, geotermalni vrelni) in pomagati pri vzpostavitvi skupne energetske mreže preko celotnega področja (ang. *power pool*) (WB, 2013).

Agrikultura: Vzpostavitev kmetijstva, ki bo vzdržno v težkih vremenskih razmerah (namakalni sistemi). Izboljšanje kvalitete okoljskega in javnega trošenja in spodbuditi investicije zasebnega sektorja v veje agrikulture, z večjo pozornostjo na okoljske administrativne programe. Pastirstvo in agrarno poslovanje sta naslednji prioriteti (WB, 2013).

Socialna varnost: Prioriteti sta povečanje pokritja socialne varnosti, da lahko gospodinjstva lažje blažijo šoke in tako ustvariti večji človeški kapital. V ospredju so države z območja FCS²⁰ (WB, 2013).

Večja stopnja izobrazbe in uvajanje novih tehnologij: Investicija v izobrazbo je ključna za prihodnji demografski razvoj. Za to je treba dvigniti kvaliteto izobraževanja, uvajati nove znanosti, adaptacijo na tehnološki napredek, racionalno trošenje sredstev in povezovanje z globalnim zasebnim sektorjem. Trenutno se samo 20 % univerzitetnih diplomirancev izobrazi na področju znanosti in tehnologije, kar ustvarja naraščajočo vrzel med povpraševanjem po usposobljenih kadrih za visoko kvalificirano delo in ponudbo usposobljenih kadrov, ki jih proizvaja afriški izobraževalni sistem. IDA²¹ povečuje svoj vpliv za doseganje hitrejšega razvoja sekundarnega in terciarnega izobraževanja. Osnovno izobraževanje ostaja pod okriljem organizacije *Global Partnership of Education* (WB, 2013).

Urbanizacija: Afrika je celina z najhitreje rastočo urbanizacijo. Neorganizirana in nenačrtovana urbana ekspanzija postaja problem za ohranjanje vzdržne ekonomske rasti in bo vplivala na produktivnost in rast v urbanem prostoru. Razvojne prioritete v prihodnjih letih so vzpostavitev integriranega urbanega razvoja, ki vključuje dobavo z vodo, sanitetne sisteme, transport, cestne povezave, gradnjo hišnih prostorov, dobavo energije in vzpostavitev upravnih sektorjev. Ključni bodo ekonomsko aglomeracijski pristopi (*growth pole*) (WB, 2013).

---

²⁰ *Fragile and Conflict-affected states*

²¹ *International Development Association*

Transport: Pospešeno razvijati logistične povezave, železnice, pristanišča in javni transport (WB, 2013).

Zdravstvo: Vzpostavitev osnovnih zdravstvenih storitev za celotno področje (*Universal Health Coverage*), izboljšanje kvalitete zdravstvenih storitev ter uvedba *result-based* pristopov (WB, 2013).

Upravljanje z naravnimi viri: Osredotočiti se na pomoč državam, da bodo lahko samostojno zagnale proizvodnjo pridobivanja rudnin. Vpeljati transparentnost pogodb in zagotoviti, da bodo imele države pravne zmožnosti, da si izpogajajo pravične dogovore v zameno za prodajo lastnih naravnih virov (WB, 2013).

Podatki in statistika: Pomoč državam, da razvijejo svojo podatkovno bazo, ki deluje na ažuren način, za boljše razumevanje dinamike revščine posameznih držav (WB, 2013).

Trgovina in konkurenca: Povečati analitičnost na področju podjetniške produktivnosti, da se omogočijo boljši pogoji za vzpostavitev konkurence. Analitična podlaga je potrebna tudi za možnosti doseganja boljšega dialoga za vzpostavitev medregijskega ekonomskega sodelovanja in trgovine (WB, 2013).

Razvoj majhnih in srednje velikih podjetij (ang. *Micro, Small and Medium Enterprise Development - MSME*): Prioriteti sta izboljšati konkurenčnost in lažji dostop do financiranja manjših podjetij s poudarkom na pomoči lokalno zasebnemu sektorju, da se vzpostavi lahka proizvodnja (ang. *light manufacturing*) in sodobnejše agrikulturne dejavnosti (ang. *job creation*) (WB, 2013).

4.1.5 Rezultati Svetovne banke

V fiskalnem letu 2013 (FY13) je bila zaveza Svetovne banke k SSA, da bo institucija prejela 15,4 milijard USD, kar povzema:

- 8,2 milijarde USD za IDA (ang. *International Development Association*), iz 7 milijard USD v primerjavi s prejšnjim letom;
- 5,3 milijarde USD od IFC (ang. *International Finance Corporation*) za razvojne projekte zasebnega sektorja;
- 42 milijonov USD s strani IBRD (ang. *International Bank for Reconstruction and Development*) za posojila;
- 1,5 milijarde USD v MIGA (ang. *Multilateral Investment Guranteed Agency*) kot jamstvo za projekte (WB, 2013).

Bančna skupina se je osredotočila predvsem na ključne transformacijske projekte v agrikulturi, proizvodnji energije, prav tako v socialne varnostne mreže, pogojne denarne prenose za revne družine, ustvarjanje delovnih mest za mlade in investicije za doseganje višje stopnje splošne izobrazbe (WB, 2013).

Nigerijski *Kanadji* program je osredotočen k pospešitvi regijske ekonomske rasti, razvoju agrikulture in proizvodnji elektrike v Sahelu, kar je bilo odobreno s strani Svetovne banke v oktobru 2012. To bo v regiji Niger River Basin promoviralo večjo sinergijo med agrikulturo, proizvodnjo energije in dobavo z vodo v in pripomoglo nekaterim revnejšim državam v regiji k povečanju proizvodnje hrane, večji proizvodnji elektrike, ustvarjanju novih delovnih mest in izboljšanju ekonomskih pogojev (WB, 2013).

WB prav tako poskuša povečati vpliv na regionalne dejavnike, ki vodijo v nestabilnost in etnične konflikte (Sahel in *Great Lake's region*). V maju 2013 je WB v pomoč mirovnemu sporazumu *Great Lake's* najavila dodatno milijardo USD razvojnih jamstev za boljše zdravstvene in izobrazbene storitve, za pospešitev čezmejne trgovine in financiranje hidroelektričnih projektov (WB, 2013).

Ponovno so usmerili pozornost k pospešitvi ekonomske rasti in povzdignjenju ljudi iz hude revščine, ki je zadela območje Sahela. Bančna skupina svetovnih bank se je v novembru 2013 zavezala, da bo financirala dodatnih 1,5 milijarde USD. Financiranje bo namenjeno dodatnemu razvoju hidroelektričnim in ostalim projektom čiste energije, kar bo omogočilo bolj učinkovito dobavo vode za namakanje. To bo dodatno zaščitilo že tako ogroženo pastirsko vejo kmetijstva, ki je prevladujoča kmetijska dejavnost 80 milijonov ljudi na področju Sahela. To financiranje bo prav tako namenjeno povečanju zdravstvene oskrbe za ženske in izboljšanju regionalnih komunikacijskih sistemov in večjo infrastrukturno povezanost med državami (WB, 2013).

Prihodnost Afrike sloni predvsem na hitrejšem prilagajanju na razvijajočo se tehnologijo. Večja produktivnost je možna preko bolj učinkovitega uvajanja novih tehnologij na področju znanosti in agrikulture. Afriška ekonomija za pravilni razvoj nujno potrebuje bolj izobražene tehnike in inženirje, še posebej na področju energije in infrastrukture (WB, 2013).

V marcu 2014 se je na *Forum on Higher Education for Science, Technology and Innovation* skupaj z vlado Ruande in številnimi drugimi afriškimi državami odvijala razprava o potrebi po večjem številu znanstvenikov, inženirjev in tehnikov, ki lahko zadostijo povpraševanju po višje izobraženi delovni sili in omogočijo hitrejši napredek na področju razvoja in skupni prosperiteti v afriških državah. Afriška regija se trenutno pripravlja na subvencioniranje za ustanovitev 150 milijonov USD vrednega

izobraževalnega projekta imenovanega Africa's Center of Excellence, ki se bo sprva osredotočil na Zahodno in Centralno Afriko (WB, 2013).

4.2 Kritika zunanje pomoči

WB je bila v preteklosti večkrat kritizirana s strani nevladnih organizacij (*Indigenous rights group of international survivors*) in akademikov, med katerimi so tudi njeni prejšnji vodilni ekonomisti, kot so Joseph Stiglitz (*Globalization and Its Discontents*, 2003), Henry Hazlitt in Ludwig Von Mises. Henry Hazlitt trdi, da je WB skupaj s svojim monetarnim sistemom ustanovljena z namenom, da promovira svetovno inflacijo in ustvarja pogoje, kjer je mednarodna menjava *state-owned* (Henry Hazlitt, 1984). Joseph Stiglitz trdi, da je implementacija prostega trga v države v razvoju oz. države, katerih ekonomija je še v šibkem stanju, škodljiva za nadaljnji razvoj, še posebej v primerih, kjer je to storjeno preneglo ali v nepravilnem vrstnem redu (WB, 2013).

Banka je deležna največ kritike zaradi načina, s katerim se vodi. Medtem ko v svetovni bančni skupini sodeluje 188 držav, je vodena samo s strani majhnega števila držav z močnimi gospodarstvi. Te države (ki hkrati tudi nudijo največ financiranja) določijo vodstvo in upravo WB in tako obvladujejo bančne interese in imajo neposreden vpliv na odločanje. Titus Alexander trdi, da neenakovredna razporeditev glasovalnih pravic držav, ki imajo prevladujočo vlogo bogate zahodne države, spominja na Južnoafriško razvojno banko, ki je delovala pod apartheidom, kar predstavlja steber za globalni apartheid (WB, 2013).

V devetdesetih letih dvajsetega stoletja sta organizaciji WB in IMF sprejeli konsenz, ki vsebuje politiko deregulacije, liberalizacijo trgov, privatizacijo, zmanjšanje javne uprave in zmanjšanje vpliva državne politike. Kljub temu da je bil konsenz sprejet kot sredstvo, ki naj bi promoviral razvoj, je prišlo do kritik, ker se je spregledal pomen lastniškega kapitala, stopnje zaposlenosti in kritiko načina, s katerim se je izvajala privatizacija. Joseph Stiglitz v svoji knjigi *Globalization and Its Discontents*, trdi, da Washingtonski sporazum posveča preveč pozornosti na rast BDP in premalo na usmeritev k trajnostnemu razvoju. Vztraja, da se mora narediti raziskava, če rast dejansko prispeva k boljšemu življenjskemu standardu splošnega prebivalstva, ali pa se omogoči večjo blaginjo samo manjšini, ki ima gospodarski in politični vpliv v državi (Stiglitz, 2003).

Senat Združenih narodov, zadolžen za zunanje odnose, je objavil poročilo, ki kritizira Svetovno banko in ostale mednarodne finančne institucije, da se preveč osredotočajo na izdajanje kreditov, namesto da bi se temeljno osredotočili na dejanske rezultate napredka v določenem času in pozvale institucije, da naj se bolj posvetijo boju proti korupciji (WB, 2013).

Druga kritika Svetovne banke je vezana na tradicijo, da so bili v preteklosti vsi vodilni kadri Svetovne banke iz Amerike, kar izhaja iz dejstva, da se večina financiranja steka iz ZDA. Naomi Klein trdi, da bi morala WB slediti lastnim nasvetom državam v razvoju in zaposliti vodilne kadre, ki so za delo najbolj sposobni, in ne tiste, ki so politično privilegirani. Izvolitev Jim Yong Kima, 16. aprila 2012, na mesto predsednika Svetovne banke, je prekinila to tradicijo (Klein, 2012).

Nezadovoljstvo nad delovanjem WB se največkrat pokaže preko protestov na zasedanjih WB, kot je bil v Oslu leta 2002 in pri spopadu v Seattlu leta 1999. Takšne demonstracije se odvijajo po celem svetu (WB, 2013).

Naomi Klein očita Svetovni banki dvojna merila pri postavljanju pogojev za izdajo kreditov, ki sledijo zasebnim interesom tistih, ki imajo v Svetovni banki največji vpliv. Naomi trdi, da je bil ugled WB močno načet, takrat ko je kot pogoj za izdajo kreditov v Gani vsilila študentom šolnine. V Tanzaniji je zahtevala, da se v zameno za pomoč po uničevalnih vremenskih razmerah privatizirajo vodni sistemi. Po razdejanju Hurikana Mitch je zahtevala, da se v zameno za pomoč privatizira Telekom. Po opustošenju cunamija na Šri Lanki je v zameno za pomoč zahtevala večjo fleksibilnost delovne sile. Po vojnem opustošenju v Iraku je zahtevala, da se v zameno za pomoč ukinejo subvencije za omogočanje prehrane (Klein, 2007).

5 AFRIŠKA UNIJA

Afriška unija (v nadaljevanju AU) je sestavljena iz 54 afriških držav. Edina afriška država, ki ni članica, je Maroko. AU je bila ustanovljena 26. maja 2001 v Addis Abeba in je začela delovati 9. julija 2002 v Južnoafriški republiki (WB, 2013).

AU pokriva območje veliko približno 30 milijard kvadratnih kilometrov, na katerem živi približno milijarda prebivalcev. Unija je sestavljena iz političnega in administrativnega organa. Ima organizirano lastno vojsko, ki je že posredovala na kritičnih območjih, kot sta Darfur in Somalija. Najvišje odločujoči organ je Assembly of the African Union, kjer zasedajo voditelji vseh držav članic. Zaseda enkrat letno in sprejema odločitve s konsenzom, ali pa z dvotretjinsko večino. Leta 2014 je bil aktualni predsednik AU Mohamed Ould Abdel Aziz. AU ima lastni parlament, ki vsebuje člane vseh 54 držav z 265 parlamentarnimi sedeži (*Pan African Parliament*). V prihodnosti načrtujejo ustanovitev monetarnih organizacij (*African Central Bank* – Nigerija, *African Investment Bank* – Libija in *African Monetary Fund* – Kamerun) in skupno valuto imenovano *The Afro* (WB, 2013).

Poslanstvo AU:

- doseči večjo povezanost in solidarnost med afriškimi državami;
- zaščititi teritorialno in narodno suverenost držav;
- pospešiti politično in socialno-ekonomsko integracijo kontinenta;
- spodbuditi mednarodno sodelovanje z Združenimi narodi in vzpostaviti Univerzalno Deklaracijo človekovih pravic;
- promovirati mir, varstvo in stabilnost kontinenta;
- promovirati demokratizacijo držav, uveljavljanje institucij in odpraviti korupcijo na vladni ravni;
- vzpostaviti potrebne pogoje za nadaljnji razvoj gospodarstva, konkurenčnosti na mednarodni ravni in večjo vlogo pri mednarodnih pogajanjih;
- pospešiti razvoj znanosti na vseh področjih, še posebej na področju tehnologije;
- sodelovati s pomembnimi mednarodnimi partnerji pri boju z boleznimi in vzpostavitev boljšega zdravstvenega standarda (WB, 2013).

Trenutno so primarne vloge AU boj proti epidemiji AIDS/HIV in malariji. Na političnem področju se organizacija ukvarja z demokratizacijo diktatorskih režimov in kako posredovati pri državah, ki so podlegle državljanski vojni. Išče načine, kako dvigniti splošni življenjski standard najrevnejših držav in dvigniti kvaliteto storitev izobraževalnih institucij. Z ekološkega vidika išče načine kako vplivati na dosego bolj rodovitnih pogojev za obdelovanje zemlje, ki tolikokrat podleže suši. Spopada se tudi s pravnimi problemi, kot je Zahodna Sahara²² (WB, 2013).

Afriška združenja, namenjena razvoju, obstajajo že dobre pol stoletja (*Organisation of African Unity* – ustanovljena leta 1961), vendar pa je bila njihova vloga v primerjavi z vplivom mednarodnih organizacij zanemarljiva. Z obeti večje gospodarske rasti lahko v prihodnosti pričakujemo večji vpliv AU in posledično zmanjšani vpliv zunanje pomoči (WB, 2013).

SKLEP

Afriški kontinent se glede na zaloge naravnih virov, kot tudi z demografskega vidika šteje za najbogatejšega (najnižja povprečna starost prebivalstva), medtem ko se z gospodarskega vidika šteje za najrevnejšega. Azijske države so bile leta 1960 v podobnem položaju kot afriške, a so do danes beležile dobro viden napredek. Kot že omenjeno v diplomski nalogi je razlogov za to veliko. Po eni strani se afriške države zaradi kratke zgodovine neodvisnosti od evropskega imperializma še niso imele priložnosti razviti, po drugi strani pa so, kljub mednarodni pomoči in svetovno vodilnimi izvozi naravnih rudnin, ostale na

---

²² Maroko ne priznava Zahodne Sahare, zato ni vstopil v skupino Afriške Unije (WB, 2013).

mrtvi točki razvoja. Poskus uvajanja prostega trga, ki je zahodnim državam omogočil dobro zaznaven gospodarski preboj, v Afriki ni obrodil uspeha. Naraščajoči FDI kot tudi mednarodna pomoč sta omogočila potrebno financiranje, a je politična nestabilnost, ki je vodila v številne vojne, revolucije in prepletenost s korupcijo na vseh nivojih, izničila vsakršne možnosti preboja v rang razvitih držav.

Ključna elementa za nadaljnji gospodarski razvoj sta ureditev infrastrukture in izboljšanje javnega sektorja (zdravstvo in šolstvo). Prav tako se mora končati več desetletij dolga notranja nestabilnost zaradi državljanskih vojn. Tukaj bo v prihodnosti igrala ključno vlogo Afriška unija. Z ustanovitvijo lastne skupne valute bodo afriške države lahko neodvisno vplivale na sodelovanje z zunanjimi partnerji in tako dosegle večjo fiskalno avtonomijo.

Zaradi izpostavljenosti nihanju cen naravnih virov, katerih izvoz je ključni finančni donos večine afriških držav, bodo morale vzpostaviti lastno predelovalno industrijo. Korupcija, ki zaznamuje večino afriških držav, onemogoča pravilni razvoj javno-zasebnega partnerstva, znatno znižuje fiskalne dohodke in prispeva k dodatnim notranjim trenjem. Z bojem proti korupciji bodo dodatni fiskalni donosi presegli vrednost zunanje mednarodne pomoči. To bo dodatno prispevalo k neodvisnosti afriških držav pri nadaljnji državni reorganizaciji.

Zaradi ugodnih demografskih razmer in boljšega sodelovanja z razvitimi državami so napovedi za prihodnost afriških držav zelo dobre, vendar pa še vedno ostaja izpostavljenost cenovnim tržnim nihanjem kot tudi nevarnost poslabšanja vremenskih razmer, ki bodo v prihodnosti negativno vplivale na kmetijsko panogo. Ob trenutnem naravnem prirastku, ki je s svetovnega merila največji, bo v prihodnosti večina afriških držav obsojenih na uvoz hrane. Kljub zelo slabim gospodarskim in okoljskim razmeram, ki so botrovale Afriki zadnja desetletja, pa so obeti za prihodnost optimistični.

LITERATURA IN VIRI

1. Central Intelligence Agency – CIA. (b.l.). *The World Fact Book*. Najdeno 5. julija 2014 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>
2. Collier, P. (2007). *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It*. Oxford: Oxford University Press.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO. (2013). *Land and Environmental Degradation and Desertification in Africa*. Najdeno 5. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.fao.org/docrep/X5318E/x5318e02.htm>
4. Gunder, F. A. (1979). Dependent Accumulation and Underdevelopment. *Monthly Review Press*. Najdeno 21. julija 2014 na spletnem naslovu http://monthlyreview.org/product/dependent_accumulation_and_underdevelopment
5. International Monetary Fund – IMF. (b.l.). *World Economic Outlook Reports*. Najdeno 25. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29>
6. Klein, N. (2007, september). *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*. Kanada: Knopf Canada.
7. Lambert, T. (2013). *A Brief History of Africa*. Najdeno 20. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.localhistories.org/africanhistory.html>
8. Maddison, A. (2007). *Contours of the World Economy, 1 – 2030 AD*. (str. 382). Oxford: Oxford University Press.
9. Moseley, W. G. (2011). Lessons from the 2008 Global Food Crisis: Agro-Food Dynamics in Mali. *Development in Practice*, 21(4/5), 604–612.
10. Moyo, D. (2009, 21. marec). Why Foreign Aid Is Hurting Africa. *The Wall Street Journal*. Najdeno 18. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.wsj.com/articles/SB123758895999200083>
11. Raviv, S. (2014, 11. februar). Why 'Brain Drain' Can Actually Benefit African Countries. Najdeno 4. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/02/why-brain-drain-can-actually-benefit-african-countries/283750/>
12. Rodney, W. (1972). *How Europe Underdeveloped Africa*. London: Bogle-L'Ouverture Publications.
13. Shaw, J. (2004, april). *Overlooking the Obvious in Africa*. Najdeno 20. julija 2014 na spletnem naslovu http://econjwatch.org/file_download/28/2004-04-shaw-com.pdf
14. Shillington, K. (2005). *History of Africa*. London: Palgrave Macmillan.
15. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2014). *Svetovni dan prebivalstva 2014*. Najdeno 5. februarja 2015 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=6376>
16. Stiglitz, E. J. (2002, maj). *Globalization and it's discontents*. New York: W.W. Norton & Co.
17. United Nations Development Programme – UNDP. (2013). Human Development Report 2013. *The Rise of the South: Human progress in a Diverse World*, 144-147. Najdeno na

- spletnem naslovu http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf
18. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO. (b.l.). *New database on the performance of education systems in Africa*. Najdeno 17. julija 2014 na spletnem naslovu http://www.unesco.org/new/en/dakar/about-this-office/single-view/news/new_database_features_100_indicators_on_education_systems_in_africa#.VzhhtDU1i-c
  19. USDA (1998), *Global Desertification Vulnerability Map*. Najdeno 4. julija 2014 na spletnem naslovu http://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/detail/national/nedc/training/soil/?cid=nrcs142p2_054003
  20. World Bank – WB. (b.l.). *Africa Overview*. Najdeno 2. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/en/region/afr/overview#1>
  21. Wrong, M. (2005, 14. marec). When the money goes west. *New Statesman*. Najdeno 10. julija 2014 na spletni strani <http://www.newstatesman.com/economics/economics/2014/04/when-money-goes-west>

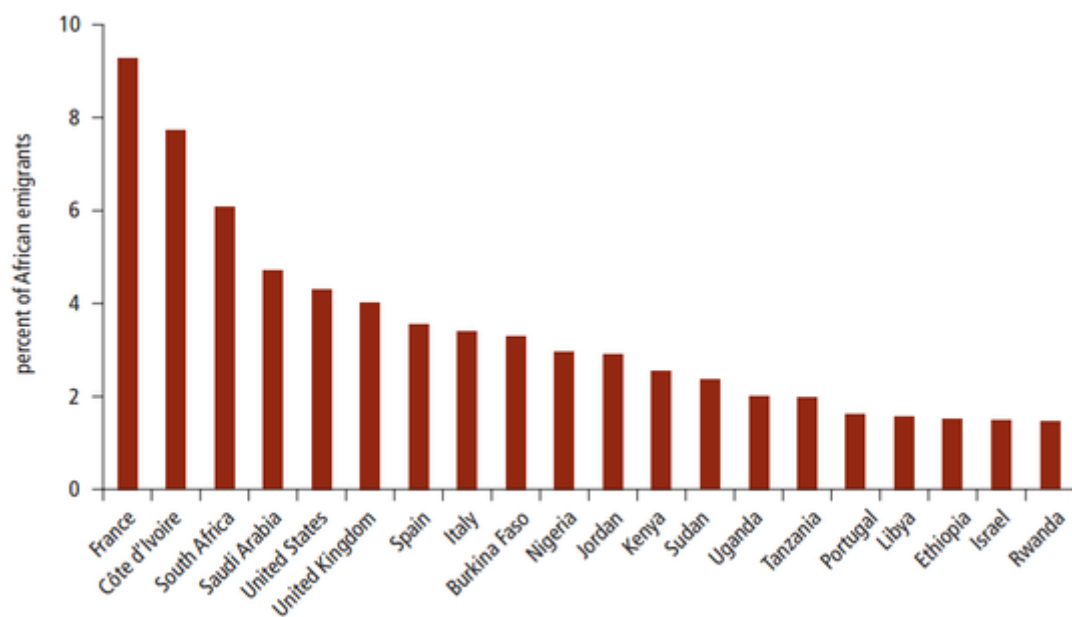

PRILOGA

PRILOGA 1: Razporeditev afriških migracij po državah izraženo v odstotkih

Slika 1: Razporeditev afriških migracij po državah izraženo v odstotkih

Source: Authors, based on data from World Bank 2011.

Vir: WB, 2011.